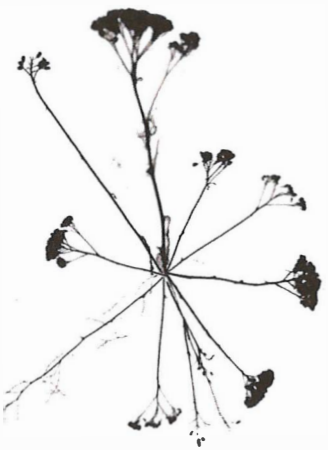
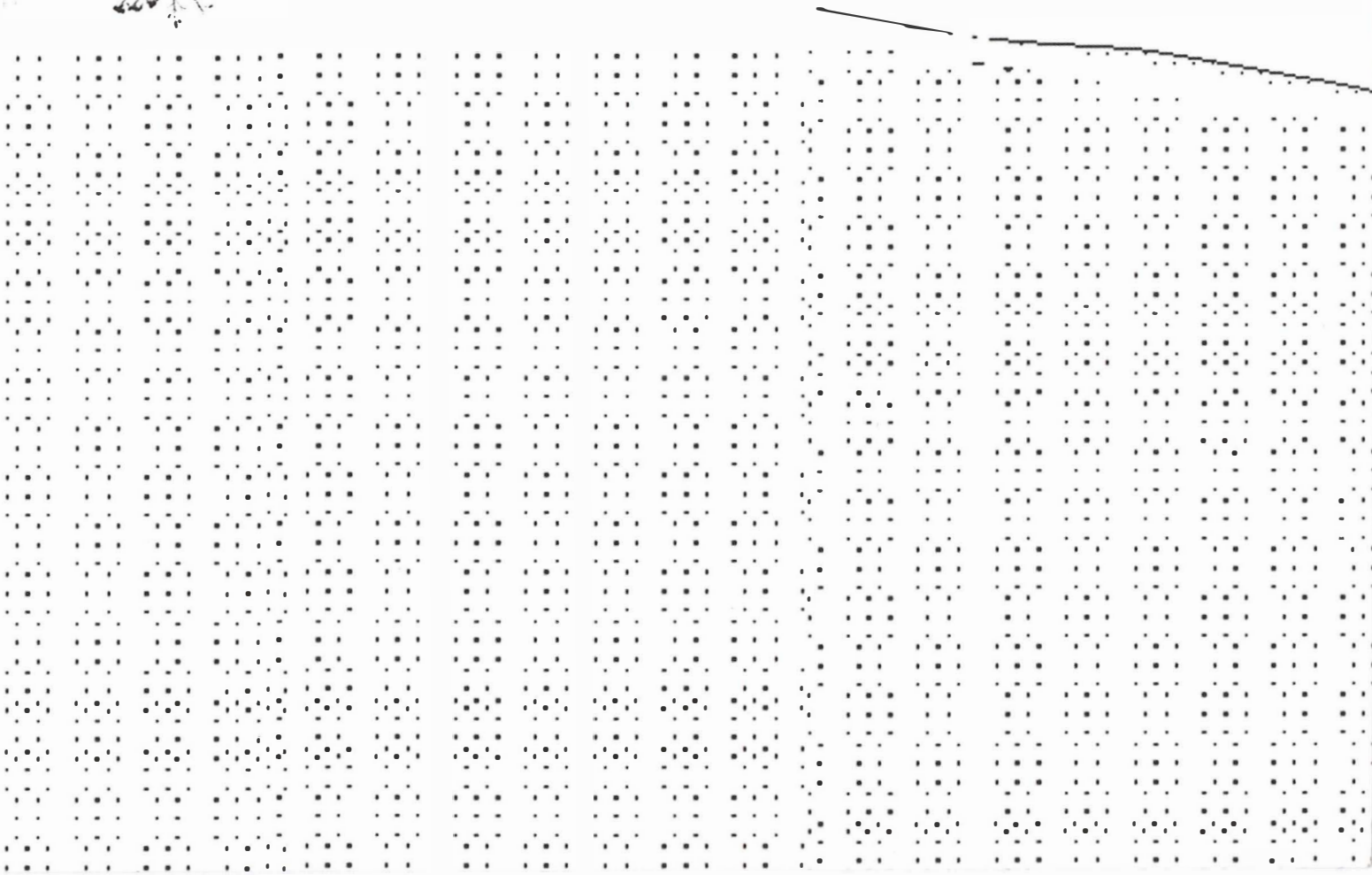




KATSAUS

3-4 | 2011





TAB. XXIV.

BUPHTHALMUM caule decomposita, calycibus ramiferis. Hort. Cliff. 413. f. 1.
Asteriscus annuus trianthemoides Crassus arabicus etc. dictus Schaw. p. 53.
a Caulis erectus delineatus, qui deorsum diffunditur.
b Rami ex ipsius calycibus enati
c Receptaculum communis fructificationis perpendiculariter dissectum, cum Patis.
d Calycis squama.
e Filiculus femineus radii.
f Filiculus masculinus dicti.
g Stamina antheris cœlata.
i Stylus cum stigmate.
G. D. EHRET del. J. WANDelaar fecit

- I Pääkirjoitus: Katsaus lopetetaan – jälleen kerran
| Eero Ojanen
- 2 Klubilla | Juha Olavinen
- 5 H I T A U S | Erkki Kurenniemi
- 7 Talouskirjoitus | Jukka Sjöstedt
- 9 Ajattelun loputon suo – Haastateltavana
Simo Pulkkinen | Hermanni Yli-Tepsa
- 15 Tieteen objektiivisuus | Jouni Huhtanen
- 23 Luuseritaiteilijat | Sanna Halme
- 27 Välähdyksiä – novelli | Meri Valkama

KIRJA-ARVIOT

- 30 Pommia niskaan • Kauko Röyhkä:
Kreikkalainen salaatti | Esa Mäkitjärvi
- 30 Suomen Twin Peaks • J. A. Mäki: Hermolomamatka
| Tuukka Hämäläinen
- 31 Unenomaisia humalakohtauksia • Jarno Mällinen:
Kieroonkasvukertomus | Tuukka Hämäläinen

- 32 Kriittisen korkeakoulun tulevaa toimintaa

> Kuva: Carl von Linné: Hortus Cliffortianus. 1737.

PÄÄKIRJOITUS

Katsaus lopetetaan – jälleen kerran

Käsillä on nyt Katsaus-lehden viimeinen numero tässä muodossa, ja ainakin tällä erää.

Katsausta julkaisevan Kriittisen Korkeakoulun talous perustuu oman toiminnan tuottojen lisäksi valtionavustukseen. Valtion kuluvaan vuoden 2012 budjetissa avustustamme leikattiin hyvin raskaalla kädellä, kuten monen muunkin kulttuuritoimintaa harjoittavan tahon. Tulojen pienentyessä menoja oli leikattava ja siksi päätimme lopettaa Katsauksen julkaisemisen painettuna lehtenä.

Päätös on tietysti raskas. Katsaus on ilmestynyt vuodesta 1957 lähtien, joten se on jo vanha ja perinteikäs kulttuurilehti. Lehden historiaan mahtuu monenlaisia vaiheita eikä sitä ole ensimmäistä kertaa lopettamassa. Lehti on kahteen otteeseen ollut useamman vuoden kokonaan tauolla, minkä lisäksi se on ajoittain ilmestynyt epäsäännöllisesti tai vaatimattomamman tiedotteen muodossa. Viimeksi tällaista hiljaiseloa oli 2000-luvun alussa. Vuonna 2004 lehti elvytettiin nykyisessä muodossaan ja vuodesta 2007 se on ilmestynyt säännöllisesti neljä kertaa vuodessa.

Kun lehti viimeksi elvytettiin ja sen ilmestymiseen panostettiin aiempaa enemmän, toivoimme että lehti saisi enemmän myös ulkopuolisia tilaajia ja sitä kautta myös sen talous vankistuisi. Nämä odotukset eivät kuitenkaan toteutuneet. Katsaus on

viime ajat levinnyt lähinnä Kriittisen korkeakoulun jäsenistölle, tilauksia ei saatu odotetusti ja lehti oli taloudellisesti alijäämäinen.

Katsaus ei silti kokonaan häviä, päinvastoin se uudistuu. Kriittisen korkeakoulun toiminta on kasvusuunnassa ja uudet toimintamuotomme kuten filosofiklubi tuottavat jo nyt uudenlaista aineistoa. Siirrämme siten Katsauksen verkkoon, jossa se tulee ilmestymään osana Kriittisen Korkeakoulun www-sivuja.

Uudistuksen tarkempi suunnittelu on vielä kesken, mutta pyrimme tuomaan uudenlaista Katsausta luettavaksi hyvissä ajoin kuluvaan kevään aikana. Lähetämme kaikille tähänastisille tilaajille postitse tarkempaa tietoa uudesta verkkojulkaisusta, ja Kriittisen korkeakoulun jäsenet saavat entiseen tapaan kuulumiset myös jäsenkirjeen muodossa.

Silti toivon, että Katsaus taas kerran herää sopivan tilaisuuden tullen henkiin myös painetun julkaisun muodossa. Tämä lehti on mielestäni vuosien ja vuosikymmenten varrella tuonut esiin arvokkaita ajatuksia. Niitä ajatuksia tarvitaan jatkuvasti.

Kiitän lehden toimituskunnan ja Kriittisen korkeakoulun puolesta lukijoita ja toivotan hyvää, ajatusten siivittämää vuotta 2012.

EERO OJANEN, PÄÄTOIMITTAJA

KATSAUS

Julkaisija

Kriittinen korkeakoulu ry
Albertinkatu 27 a B 12
00180 Helsinki
puh. (09) 684 0010
www.kriittinenkorkeakoulu.fi
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Vastaava päätoimittaja

Eero Ojanen |
eero.ojanen@kriittinenkorkeakoulu.fi

Toimitussihteeri

Hermann Yli-Tepsa |
hermanni.ylitempsa@gmail.com

Lehden ulkoasu

Pauliina Leikas | pauliina.leikas@gmail.com

ISSN 1795-2131

Tilaushinta

20 euroa/vuosi (neljä numeroa)
irttonumero 6 euroa

Tilaukset, jäsenyys ja osoitteenmuutokset

puh. (09) 684 0010
info@kriittinenkorkeakoulu.fi

Katsaus on kulttuurilehti, joka käsittelee Kriittisen korkeakoulun toimintakenttään liittyviä aihepiirejä. Lehti lähetetään jäsenetuna yhdistyksen jäsenille.

KLUBILLA

JUHA OLAVINEN

KRIITTISEN KORKEAKOULUN yhteyteen syntyi syksyllä 2009 uusi pienimuotoinen ja puolijulkinen toimintamuoto, joka nimettiin yksinkertaisesti Klubiksi. Klubi on kokoontunut syys- ja kevätkausina keskimäärin joka toinen viikko. Olemme kokoontuneet toistaiseksi kuutisenkymmentä kertaa, joista kaksi on ollut hieman mittavampia kevätseminaareja. Lisäksi olemme yhdessä Kriittisen kanssa järjestäneet kahdet itsenäisyyspäivän juhlat. Klubilla on käsitelty erityisesti filosofiaan, politiikkaan ja taiteisiin liittyviä kysymyksiä.

Klubin synnystä

Tammikuussa 2009 olin paikalla vanhan anarkistin ja pitkäaikaisen ystäväni VEIKKO LEVÄAHON saattajaisissa. Leväaho oli aikanaan näkyvästi mukana Kriittisen toiminnassa ja veti tämän ohella 1970-luvun alkuvuosina Unioninkadulla legendaarista anarkistiklubiaan. Tuon ajan tiukentuvien poliittisten rintamalinjojen välissä Leväahon klubi toimi hyvänä varaventtiilinä, jossa erilaiset näkemykset saivat vapaasti kolistakin toisiaan vasten. Saattajaisissa syntyi sitten keskustelua Leväahon parhaan perinteen jonkinlaisesta vaalimisesta, mikä useimmille tarkoitti juuri filosofista klubitoimintaa.

Klubin idea kiteytyi maaliskuussa 2009 Porthaniasa, jossa taloustieteilijä, filosofi JUHA KUISMA esitelmöi Kriittisen talouskysymyksiin liittyvässä luento-

sarjassa. Kuisman esitys herätti uusia kysymyksiä yhteiskunnan ja talouden tilasta ja tulevaisuudesta – siitä, missä nyt mennään. Tilaisuuden jälkeen istuimme alas Kuisman ja EERO OJASEN kanssa, ja näin jo aiemmin herännyt klubiajatus sai siivet selkäänsä. Muutama viikko tämän jälkeen Ojanen olikin saanut asiat siihen pisteeseen, että klubitoiminnalle oli löytynyt sopiva tila ja toimintaympäristö Kriittisen yhteydessä.

Klubielämää

Ensimmäinen istunto järjestettiin syyskuussa 2009. Alustavan puheenvuoron piti YTT RISTO VOLANEN modernin kriisistä ja reformaation mahdollisuudesta. Eritoten Volasen tapa nostaa MARTIN HEIDEGGER syytettyjen penkille yhtenä syypäänä nykyrappioon kiihdytti keskustelua. Heideggeriin päätettiin palata jo seuraavalla viikolla ja myöhemmin yksi klubin alkuunsaattajista eli Juha Kuisma lupasi tarttua asiaan hieman perusteellisemmin.

Syksyn mittaan klubiavaajina toimivat vielä FL MARKKU GRAAE, FT, paleontologi SUVI VIRANTA, FT TARJA KALLIO-TAMMINEN, taiteilija CAROLUS ENCKELL, TT JYRI KOMULAINEN, VTT CHRISTER PURSAINEN, JUHA OLAVINEN, FM ANJA OLAVINEN sekä kansanedustaja PEKKA HAAVISTO. Aiheina ovat olleet mm. kysymys ihmisestä suurpetona, kvanttimekaniikan maailmankuva, luterilaisen kirkon haasteet, Trotskin



Kevätseminaarissa 2010: Kari Palonen, Toivo Salonen, Hannu Anttila, Ivan Punzo, Christer Pursiainen, Otto Olavinen, Carolus Enckell, Anja-Riitta Bergius. Kuva: JO

ajattelu ja elämä, Picasson taide ja Afrikan konfliktit. Syksyn mittaan heräsi myös kysymys avausten ja keskustelujen dokumentaatiosta. Afrikan kiistakysymyksiä käsitellyt Pekka Haavisto teki aloitteen klubiblogin perustamisesta. Blogin synty ei odotuksista huolimatta kestänyt kukaan kuukausia, vaan jo noin viikon kuluessa idean esiintulosta Haavisto esitteli lievästi yllättyneille klubilaisille tyylikkään sähköklubiversion.

Klubin onnistuneen alkukauden jälkeen päätimme jatkaa. Istuntoja on sittemmin riittänyt kiitettävään tahtiin keväällä 2010, syksyllä 2010, keväällä 2011 ja syksyllä 2011. Jatkoakin näyttää seuraavan.

Klubi-istuntojen, seminaarien ja itsenäisyysjuhlien alustajina ovat olleet edellämainittujen lisäksi muun muassa toimittaja ERKKI HILTUNEN, ministeri ERKKI TUOMIOJA, toimitusjohtaja ISA MERIKALLIO, FT JARNO LIMNÉLL, FM MERVİ KANNELNIEMI, eduskunta-avus-

taja NASIMA RAZMYAR, runoilija RISTO AHTI, taiteen tohtori SAM INKINEN, VTT MARKKU KIVINEN, FM SEPPO LINNALUOTO, FT VESA NISKANEN, filosofi TOIVO SALONEN, prof. KARI PALONEN, pianisti MINNA PÖLLÄNEN, EVAn tj. MATTI APUNEN, toimittaja PETER LODENIUS, FT ELE ALENIUS, taiteilija J. O. MALLANDER, taiteilija RAX RINNEKANGAS, FM ELLI ARIVAARA, FT IRMELI HAUTAMÄKI, suurlähetiläs HANNU HALINEN, prof. emeritus REIJO WILENIUS, ministeri HEIDI HAUTALA, runoilija JANNE KORTTEINEN, kansleri ILKKA NIINILUOTO, TkT TAPANI LAUNIS, taiteilija ANTERO KARE, sinologi PERTTI SEPPÄLÄ, prof. KLAUS KARTTUNEN, FT AKI HUHTINEN, viestintäjohtaja JYRKI IIVONEN, aktiivi KAI VAARA, FT & YTT OSMO PEKONEN, tutkija TOMMI USCHANOV, kirjailija KLAUS RAHIKAINEN, FT PETER VON BAGH, taiteilija TEUVO AHOKAS, FT KIMMO SARJE sekä kirjailija, FT & LT VERONICA PIMENOFF.



Kevätseminaarissa 2010: Isa Merikallio.
Kuva: JO

Aiheina ovat monien filosofisten teemojen ohella olleet sumea logiikka, Venäjän kysymys, talouden tila, turvallisuuspolitiikka, HILDA HUNTU-VUOREN ihmeellinen elämä, arktisen alueen uusi tilanne, Suomen kielen erityislaatu, afgaaninaisten asema, sähköisen viestinnän merkitys, avaruuden historia, rationaalinen optimismi, Islannin talouskriisi, modernistinen arkkitehtuuri, yliopistouudistus, Kiinan tilanne, Intian kuva lännen taruissa, ajan henki, filmihullun elämä, avantgarden ulottuvuudet, taide Venäjän murroksessa, JAAKKO JUTEINI, sukupuoli ja identiteetti.

Klubilla on lisäksi nähty yksi huoneteatteriesitys: TEUVO AHOKKAAN nukketeatteri/monologi *Vallankumouksen ratsu ja vaitelias tsuhna*. Klubin blogissa eli sähköklubilla on ollut myös moninaisten linkkien ohella klubilloista riippumatonta omaa elämää. Tällaista on ylläpitänyt muun muassa MARKKU AF HEURLIN *Taivaallisilla juhlapäivillään* eli kirjoitussarjalla kevätpäivän tasauksesta, kesäpäivän seisauksesta, syyspäivän tasauksesta ja talvipäivän seisahduksesta.

Klubi on koettanut löytää omaa tietään eikä ole tehnyt kovin suurta numeroa olemassaolostaan. Puolijulkisuus on tarkoittanut sitä, että paikalle löytääkseen on pitänyt nähdä vähän vaivaa. Klubin piirissä on liikkunut aktiivisemmin kolmisenkymmentä henkilöä ja osallistuvia on ollut kerrallaan tusinan verran. Suurin osa aktiiveista on itsekin klubilla alustaneita ja enemmän tai vähemmän sivistys- ja valistushommissa ennestään kairaistuneita.

Klubit jatkuvat kevätkaudella 2012 ja aloituspäivä on 11. 1. Klubit ovat aina keskiviikkoisin kello 17.00 ja pääsääntöisesti joka toinen viikko. Kevätkaudella ensimmäisen poikkeuksen muodostaa väliviikolla 6 estradille astuva M. A. NUMMINEN (8.2.). Klubin tyylille uskollisesti ei kevään ohjelmaa ole valmiiksi lukkoonlyöty, vaan etenemme sunnitellun ja ad hoc -ideoinnin vuorovedolla. Klubin ohjelmaan voi hypätä kyytiin klubiblogia seuraamalla ja paikallekin löytää samaa tietä. ■

> FILOSOFIKLUBI.BLOGSPOT.COM

H I T A U S

ERKKI KURENNIEMI

SANALLA HITAU S on kaksi selvästi eri merkitystä. Toinen on verkkaisuus eli vähäinen nopeus. Toinen merkitys, jota kutsutaan myös inertiaaksi, tarkoittaa suunnilleen samaa kuin muutoksen vastustaminen. Fysiikan puolella Newton antoi inertialle uuden tulkinnan. Antiikista lähtien katsottiin, että liike on mahdollista vain, jos on jatkuva ajava voima, jota kutsuttiin impetukseksi. Eli kun heitän kiven, niin annan sille tietyn impetuksen, ja niin kauan kuin sillä on impetusta, se liikkuu. Ja kun impetus loppuu, kivi putoaa maahan.

Newtonin mekaniikan laissa sanottiin, että kaikilla kappaleilla on hitaus eli inertia, joka tarkoittaa sitä, että ne säilyttävät liiketilansa, siis suuntansa ja nopeutensa. Ne säilyvät itsestään ilman että niitä tarvitsee mitenkään työntää. Ainoastaan ulkopuolinen voima voi muuttaa tätä liiketilaa. Tämä aineen kyky säilyttää liiketila, on sama asia kuin hitaus eli inertia. Kun kulttuurikehitys lähtee tiettyyn suuntaan, kun se toimii Newtonin mekaniikan mukaaan, se jatkaa omaa kehitystään automaattisesti, kunnes jokin ulkoinen voima jarruttaa tai muuttaa sen suuntaa.

Nyt kuitenkin laajentaisin tai korvaisin seuraavassa diskurssin sanan hitaus eli inertia sanalla sinnikkyys. Työssäni käsitellään avointa kysymystä: Mitä elämä on? Miten maailmakaikkeudessa mahdollisesti muualla oleva elämä voidaan tunnistaa? Mitkä ovat keskeiset elämän piirteet? Onko elämä sitä, että juo Coca-colaa, hengittää tai on hiilestä rakennettu tai on vettä

planeetan pinnalla? Mikään ei ole varma tunnusmerkki, mutta sinnikkyys ja valppaus ovat mahdollisia elämän tunnusmerkkejä. Jos näen jotain, joka on valpas ja tökkäisen sitä, se hötkähtää.

Ja jos se sinnikkäästi pyrkii johonkin suuntaan, niin olen valmis arvelemaan, että se voisi olla elävä olio. Näin ollen meille tulee kahden käsitteen pariasetelma: sinnikkyys ja valppaus. Menemättä tarkemmin tuohon totean vain, että inertialla ja sinnikkyydellä on tietty yhteys: kappale säilyttää liiketilansa. Esimerkiksi raketti etenee avaruudessa sinnikkäästi, vaikka moottorit on sammutettu. Valppaus ja adaptaatio myös kytkeytyvät toisiinsa. Valppaus on kyky reagoida muutokseen, kyky havaita muutos. Ja adaptaatio taas tarkoittaa sitä, että kun tällainen muutos on mennyt ohi ja ulkoiset olosuhteet ovat palanneet ennalleen, niin ihminen lakkaa näkemästä ja havaitsemasta sellaisia asioita, jotka eivät enää muutu. Tämä on viime aikoina tullut vahvasti esiin neurotieteissä. Niissä on meneillään kognitiivinen vallankumous, jossa alkaa selvitä miten aivot toimivat, mitä mieli ja tietoisuus ovat. On löytynyt mielenkiintoisia uusia tuloksia. Neurotieteissä puhutaan neuronaalisista integraattoreista; mieli nähdään säätöinsinöörien ongelmana, säätöteknišenä probleemana.

Viime aikoina on osoitettu, että kun esimerkiksi kultakala kääntää silmänsä johonkin suuntaan, sen silmäntäjälihaksen alkaisivat vähitellen liukua

taaksepäin. Jotta voimme pitää katseemme kohdistettuna johonkin, meillä pitää olla tiettyä sinnikkyyttä. Matemaattisesti ilmaisten, kultakalan aivoissa on integraattoreita. Toisin sanoen sinnikkyys on integraali ja valppaus derivaatta. Itse asiassa ne ovat vain yhteen- ja vähennyslaskua, ei sen kummempaa. Valppaus, kyky reagoida muutokseen, on sitä, että pystyy muodostamaan erotuksen; "vähentämään" nykyisen tilan edeltävästä tilasta, jolloin muutos tulee esiin.

Puhun oikeastaan tieteen nykyisistä paradigmoista, jotka näyttävät yhtä hyvin soveltuvan sekä mielen, aivotoiminnan että kulttuurielämän ja yhteiskunnan ymmärtämiseen. Tieteen nykyisissä paradigmoissa tällaiset kompleksiset systeemit nähdään integraattorien ja differentiaattorien eli sinnikkäiden ja valppaiden piirien muodostamana verkkona, joissa kuitenkin on epälineaarisia elementtejä. Mistä tämä epälineaarisuus mielessä ja yhteiskunnassa johtuu? Viimeinen näkemys on se, että kaikkien signaalien alue on rajallinen. Esimerkiksi jonkin kokemuksen intensiivisyys päässä on sama kuin hermoimpulssien tietty taajuus. Aivoissa on selvä nollataajuus kun ei ole impulsseja. On myöskin olemassa maksimikatto jota kutsutaan tetanukseksi, koska tetanuksen [jäykkäkouristusbakteerin] myrkky aiheuttaa kouristuksia juuri siten, että se panna hermosolut värähtelemään maksimaaliseen tahtiinsa, noin 1000 impulssia sekunnissa. Suurempaan ei voi päästä. Tämä merkitsee, että kaikki signaalit aivoissa rajoittuvat jollekin tietylle alueelle. Jos ärsyke ylittää tietyn rajan, niin ulostulo ei enää pysty kasvamaan. Tämä epälineaarisuus näiden sinnikkäiden ja valppaiden piirien verkossa tekee niistä mielenkiintoisen ja monimutkaisen, kompleksisen ja kaoottisen.

bang bang

Ja – nyt hieman yksinkertaistan tätä matemaattista mallia – voisi sanoa, että "pahan" alkuperä maailmassa johtuu juuri tästä epälineaarisuudesta, siitä että signaalien alueet ovat rajoitettuja. Jokainen säätöinsinööri tietää, että jos esimerkiksi öljyjalostamon säätö heittää ja ei tule hyvää bensiiniä, todennäköisesti jokin integraattori on ajanut laitaa; joku signaali on mennyt rajalle, ja sen jälkeen säätöjärjestelmä lakkaa toimimasta. Siis integraattorit menevät "päng-päng" ja differentiaattorit leikkaavat, eivät pysty seuraamaan kovin nopeita muutoksia. En ala nyt tarkemmin analysoida, millä tavalla differentiaattorit ja integraattorit toimivat ja millä tavalla ihmiset toivuvat tällaisista "bang-bang"-tiloista ja miten kulttuurit ja instituutiot. Aivan yksinkertaisena ratkaisuna tarjoan tietynlaista moraalista kultaista keskietä, jonkinlaista kohtuuden filosofiaa. Tyytykää aina puoleen maksimista, älkää etsikö äärimmäisiä elämyksiä, ei tyhjyyden eikä täyteyden pohjalta, vaan jos saatte aivoissa olevat signaalit pysymään suunnilleen puolella suurimmasta mahdollisesta intensiteetistä, niin silloin teillä on suurin pelivara sekä miinus- että plus-suuntaan. Silloin "bang-bang"-tilannetta ei tule, vaan voi elää positiivisia ja negatiivisia aaltoja ilman, että säädöt menevät laitaa ja niistä aiheutuu ongelmia. ■

Toukokuussa 2001 Kiasman Takaikkunassa oli esillä Oraalla-niminen montaasi, joka liittyi Oraansuojelijoiden ja tuolloin juuri toimintansa lopettaneen Kasvisravintolan maailmaan. Samassa yhteydessä järjestimme pienimuotoisen seminaarin, jonka teemana oli Hitaus. Kaikki osallistujat eivät välttämättä saaneet oikein otetta teemasta. Erkki Kurenniemi meni tuttuun tapaansa heti suoraan asiaan.

Tekstin julkaiseminen kymmenen vuoden viiveellä sopinee hyvin luonnehtimaan ainakin hitauden ensimmäistä merkitystä!

TALOUSKIRJOITUS

JUKKA SJÖSTEDT

JOTENKIN OUDOKSUTTAA järkikultaan uskominen. Parempi olisi uskoa lähimmäiseen ja siihen että raha on raha vain jos toinen sen halusta omaansa (työ, leipä, soitto) vaihtaa. Ja hänhän vaihtaa vain, jos uskoo kolmannen vaihtavan omaansa (vaivautuminen, rieska, runo) tämän tarjoamani setelin. Jonka kakkoselta sain. Ja jonka ykkönen oli pannut liikkeelle. Ykkönen oli siis pankki. Mutta muukin kuin keskuspankki.

Yritän tässä alla sanoa jotain oman sukupolvemme kikkailusta rahan / rahansa parissa. Vaikeata? Itselleni ylivoimaista.

Alan Greenspan oli kultaraha, paitsi että hänkin ikääntyi ja meni eläkkeelle. Muu kultahan ei vanhene. Sitä on ihmisten ilmoille louhittu ja vaskoolattu pari uima-altaallista. Greenspanin lähdettyä hermot alkoivat säröillä ekstriimirahan tislamoissa.

Alan Greenspan ihan oikeastikin joskus lausui, että systeemin paalutuksen pitää yltää kallioon asti. Se luottamus olisi vankka kuin vanhassa kultakannassa. Sitä oli (ja on) rahanarvodoktriini tai -normi, tuo kuuluisa noin 2 %. Finanssien perustavinta sorttia seteleitä ja talletusrahaa ajettiin kahden prosentin putkistossa kautta maailman. Kaikenlaista kummaa poreili ja loiskui tiivisteestä liedelle ja leijui tuoksuina ilma-kehässä – oikeammin ilmapiirissä, jos minkälaisin kiihotuksin.

Praktisesti oli jännää kuinka rahamäärän mittaaminen ja herkkäliikkeisyyden tutkaaminen pakeni suopunkiviskaaleja. Yrittämästäkin antauduttiin.

Näpsäkkää "2% ja tyyntä -ok":ta auttoi myös post-Mao-Wallmart/Lidl-uusmaailmanjärjestys. Inflaatio jäi menneeseen maailmaan.

Lisää levollisuutta Great Moderation -ajanjakson järjestelijäurhoille toi toinenkin kultaraha (kuin A. Greenspanin pappeus), nimittäin platinaisen varma, riskitön, korollinen, dollarinen Liittovaltion bondi. Johdannaisten vakuus. Vajeitten ansiosta näitä oli paljon, mutta ei kyllin.

Sosiaalipolitiikan eli kristillisyyden operationaalistamiseksi Amerikassa mahdollistettiin omakoti kaikille (Myllypuron yksiön hintaan). Kyseinen Arava-sovelutus

Fannie/Freddie tehtiin sekin AAA velkoja, joilla maksettiin kirvesmiesten palkkoja ja viemärointejä ja ties mitä laajakaistoja. Wall Street täytti tehtävänsä Kiinan ja talonrakennustyömaan välissä. Sen kuului-kin silloittaa unelmien ja täyttymyksen välinen rotko. Vakuutena oli lainan kohde: talo. Ei muuta.

Homma kierrähti ylikierroksille. Vähäpätöisen pienen subprime-markkinan säröstä uusglobaali meni sekaisin. Jopa potenssiin korotettuina ja AAA-leimattuina maailmalle aina Ilmarisia myöten lasketut



subprimet oli vielä tolkullisen rajoissa, AAA-kultarahan varassa ja niiden matemaattisten invarianssien, joita kymmentuhantisten pörssitilastosarjojen varaan ja varaventtiileillä varustettuna oltiin laadittu (kuin Galileo/Newton ikään).

Rahaesikunnat tuottivat UPM, KONE, Stora Wärtsilä, Metso ja useat muut osinkomasiinat. Ja Nokian (Connecting People!) vino-pyörösilmyyhteys on ihan perustavinta infraa tavaran/rahan jälleensyntymiskierron äskettäisessä ilmes-tyksessä.

Mutta.

Väärin vaurastuttu. Euro"kriisi" kroonistettiin.

Merkozy kokee, että on pantava uusiksi. Sarkozy antoi puoli viikkoa sitten sen verran myöten, että "emme me yksin domesticate finances", tai "we will not change the rules of globalization alone". Ja muutamme kuitenkin. Joopa. Tästä on kyse, selostavat Natoiset ArhinmäkiNiinistöLipponen

private equity finassiöörien omistamissa (velat Varmassa) Kauppakeskuksissa. Merkozy kokee, että on viskottava soraa raharattaisiin rapisemaan. Sitä mellakoitsijoiden perushuutoa, tobinia.

Ja muuta. Ihan finanssimatematiikkakin uusiksi.

Tämänkertainen pyhäinhäväistys on kaa-
van vaihto ROE:sta ROA:aan, eli ei tuottoa
vain osakkeille vaan koko taseelle. Inter-
bank-luomukset iterahat ja muu vapaa-
(sopimus-) raha tulisi ottaa lukuun, ennen
kuin bonukset pannaan maksuun perus-

rahana, kässinä, joiksi nämä ihmeet MBA:itten kesken dii-
lataan.

Ropiseehan pöydältä murenia, funtsi New Labour. Ihmis-
institutionaalistettu pöyrremyrsky ei näemmä laannu. Pait-
si jos Lauri Ihalaisen saisi globaalistettua. ■

AJATTELUN LOPUTON SUO

Hermanni Yli-Tepsan haastateltavana Simo Pulkkinen

ALLAOLEVA ON MINIHAASTATTELUSARJAN TOINEN OSA. ALUN PERIN KOLME HAASTATTELUA KATTANUT SARJA TYPISTYI KAHTEN PIENEN TEKNISEN TAPATURMAN VUOKSI. ALKUPERÄINEN TAUSTAMOTIIVI OLI OTTAA SELVILLE, MITKÄ ASIAT NUORIA FILOSOFEJA LIIKUTTAVAT. HAASTATTELUT SAIVAT MUOVAUTUA SEN MUKAAN, MIKÄ HAASTATELTAVAA PUHUTTELI. NYT KESKUSTELUKUMPPANINA ON FILOSOFIAN VÄITÖSKIRJAA HELSINGIN YLIOPISTOSSA VALMISTELEVA SIMO PULKKINEN.

HERMANNI YLI-TEPSA: *Miten kiinnostuit filosofiafiasta?*

SIMO PULKKINEN: Muistan olleeni pienestä pitäen pohdintaan taipuvainen. Olen aina pitänyt asioiden selvittämisestä, varsinkin sellaisten asioiden joita voi selvittää nimenomaan ajattelemalla. Miksi eri kielissä on erilaiset sanat, ja miksi ne silti välillä muistuttavat toisiaan? Mistä voi tietää onko jumala olemassa vai ei? Lapsuudessa pohdinnat eivät välttämättä johtaneet kovin pitkälle, mutta ehkä kiehtovampaa olikin itse ajattelun aktiviteetti.

Filosofiasta kiinnostuin lukion filosofian kurseilla. Vasta silloin aloin tiedostaa filosofian olemassaolon, että se on jotain mitä ihmiset nykyisin tekevät. Samalla huomasin, että juuri sitä haluan ja osaan tehdä. Filosofisissa kysymyksissä minua on eniten kiehtonut se, että niihin pitäisi kyetä vastaamaan pelkästään omaa järkeä käyttämällä, jolloin kyse ei voi olla tiedon

puutteesta tai jonkun faktan selvittämisestä. Parhaimmillaan filosofiset kysymykset ovat kuitenkin ratkaisemattomia: ajattelun asioita, jotka eivät kuitenkaan ratkea lopullisesti ajattelun avulla. Juuri tämä loputon haaste kiehtoo vieläkin niinä päivinä kun filosofia on hauskaa.

Myös matemaattiset ongelmat ja älytehtävät ovat aina viehättäneet minua. Filosofisten kysymysten erityisyys piilee kuitenkin siinä, etteivät ne ole triviaaleja tai jonkun keksimiä pähkinöitä. Ne on yksinkertaisesti annettu meille, ja ne puhuttelevat meitä tavalla tai toisella sikäli kuin olemme ihmisiä. Näistä kysymyksistä ei voi päästä eroon.

Ensimmäinen lukemani filosofinen teos oli WITTGENSTEININ *Tractatus Logico-Philosophicus*. Lukioaikoina olin melko kunnianhimoinen ja luotin omiin kykyihini. Hankin kirjan käsiini ihan vain siitä syystä, että se oli esitelty kaikkein vaikeimpana ja haastavimpana filosofisena teoksena. *Tractatus* teki suuren

vaikutuksen, ja kun tulin Helsinkiin opiskelemaan, halusin perehtyä juuri Wittgensteiniin. *Tractatuksessa* kiehtoi sen pyrkimys tarjota kaikenkattava näkymä filosofiaan ja esittää kunnianhimoisesti kaikki mitä voi sanoa järkevästi. Kirjan lähtökohta alkoi kuitenkin vaikuttaa rajatulta (en ollut juuri tutustunut Wittgensteinin myöhempiin teoksiin, jotka olisivat olleet monipuolisempia). Siinä luvattiin puhua kielestä ylipäättään, mutta puhuttiinkin vain tietyn tyyppisestä kielestä, väitelauseiden kuvaamasta maailmasta.

Yliopistossa tutustuin pian fenomenologiaan, ja se oli melkein menoa sitten. Ensimmäisessä opiskelijatutor-tapaamisessa puhuttiin fenomenologiasta. Tutorini kehui JUHA HIMANGAN fenomenologiakurssia. Praktikumissa luettiin MARTIN HEIDEGGERIN *Maailmankuvan aika*, joka teki suuren vaikutuksen. Sitten ryhdyin lukemaan juuri suomeksi käännettyä Heideggerin *Olemista ja aikaa*. Olin kuvitellut yliopisto-opiskelun olevan rankempaa kuin lukiossa, mutta se olikin ajankäytöllisesti aika löysää. Kursseista sai helposti hyvän arvosanan. Minulla oli kosolti aikaa ja ehdin hyvin keskittyä *Olemisen ja ajan* lukemiseen. Varsinkin sen ensimmäinen osa oli kannaltani käänteentekevä. Sitä kautta oli helppo myös päästä sisään Himangan luennoille, jotka myös tekivät suuren vaikutuksen.

Filosofian laitoksen muu tarjonta oli tuttua jo lukio-ajoilta, tietoteoreettisia paradokseja, logiikkaa ja tieteenfilosofiaa. Yksi keskeisimmistä lukiossa askarruttaneista ongelmista koski todellisuuden tietämisen mahdollisuutta. Jos mieli on lähtökohtaisesti erillään maailmasta ja kaikki mitä koskaan tajutaan tietoisuuden välittämää, niin miten ikinä voidaan tietää mitään? Kysymys alkoi kuitenkin vaikuttaa järjettömältä, kun sitä pyöritettiin kurssista toiseen oikeastaan koskaan pääsemättä yhtään mihinkään.

Fenomenologia käänsi tämän umpikujan nerokkaan yksinkertaisella tavalla positiiviseksi ajattelun mahdollisuudeksi. Sen sijaan, että kysytään onko todellisuudesta mahdollista tietää mitään, katsotaankin miten todellisuus tosiasiaassa tiedetään ja miten se jat-

kuvasti todellistuu kokemuksessa. Tajusin että tästä kysymyksestä avautuu loputon rikkaus: maailmaavautuu tai todellistuu meille niin loputtomalla määrällä eri tapoja – ja se tekee näin tosiaan oman kokemuksemme piirissä. Ja toisaalta tajusin, että vaikka oma kokemus maailmasta on jotain mitä eletään jatkuvasti läpi, siitä on hankala saada otetta, on hankala jäsentää miten maailma tarkalleen ottaen paljastuu meille kokemuksessa. Myös se kiehtoi että tämä kysymys oli taas jotain sellaista mikä on nimenomaan ajattelun avulla ratkaistavaa – maailman paljastuminen tapahtuu kokemuksessa, se on jotain mitä eletään läpi ja mikä on tarjolla ajattelulle. Pitää vain jotenkin oppia pääsemään siihen käsiksi.

Juuri tämä EDMUND HUSSERLIN esittämä fenomenologisen reduktion perusajatus teki suuren vaikutuksen. Se tuntui jo silloin omalta, oikealta ja nerokkaalta. Jälkikäteen katsoen on pakko sanoa, että oli onni, että omalle mentaliteetille juuri oikea juttu löytyi melkein heti kun käveli sisään yliopistoon.

HYT: Kirjoitit Fenomenologian ydinkysymyksiä -teokseen (*Gaußeamus*, 2010) fenomenologisesta menetelmästä. Onko käsityksesi fenomenologisesta menetelmästä muuttunut sitten opiskeluvuosien?

SP: Ajan myötä olen oppinut yhä enemmän ymmärtämään fenomenologisen reduktion avaaman suon syvyyttä. Reduktion merkitystä on usein ehkä liikaa kin korostettu, ikään kuin sen suorittaminen riittäisi paljastamaan koko fenomenologian salat. Husserlille se on kuitenkin selkeästi vain ensimmäinen askel, asenteenmuutos, joka avaa näkökulman, jonka puitteissa fenomenologista tutkimusta voi alkaa tehdä. Reduktio on kieltämättä radikaali asenteenmuutos suhteessa luonnolliseen ja jokapäiväiseen asenteeseen, jossa elämme. Mutta kyse ei ole mielettömästä henkisestä ponnistuksesta, vaan ikään kuin vain askeleen ottamisesta taaksepäin. Eli siitä, että alkaa reflektiivisesti tarkastelemaan elettyä kokemustaan ja sitä miten

maailma tässä kokemuksessa paljastuu sen sijaan, että vain eläisi tätä kokemusta suoraviivaisesti läpi.

Ratkaisevaa on kuitenkin se, ettei tämä asenteen- tai näkökulmanmuutos tee jatkoa mitenkään helpoksi, vaan todelliset ongelmat alkavat vasta reduktion jälkeen. Miten voi käsitteellisesti jäsentää jatkuvasti elettyä ja itsestäänselvyytensä kätkeytyvää todellisuuden konkretisoitumista? Se on oikeastaan loputon suo, joka ei koskaan tyhjene mihinkään kuvaukseen. Kuvaus on aina rajallinen ja pitää sisällään ääneen lausumattomia ennakkokäsityksiä. Olennaisinta ja vaikeinta tässä on nimenomaan työstää niitä käsitteitä, joilla todellistumista ja kokemusta kuvataan. Tiivistäen voisi sanoa, että reduktio on fenomenologiselle tutkimukselle välttämätön ensimmäinen askel, mutta fenomenologian todellinen tehtävä ja haaste on lopulta kokemuksen konkreettisuudessa jäsentämisessä.

HYT: *Tullaanko tässä Husserlin ja Heideggerin teiden eroamiseen?*

SP: Perinteisen luennan mukaan kyllä, mutta Husserliltakin löytyy ajatus fenomenologiasta loputtomana käsitteellisen määrittämisen tehtävänä. Saavutettuja jäsennyksiä on arvioitava yhä uudelleen ja ne on todettava riittämättömiksi, on pyrittävä etenemään itsekriittisesti ja kaivautumaan syvemmälle kokemuksen rakenteisiin. Husserlin esittelemästä menetelmästä löytyy toisin sanoen pitkälti sama logiikka kuin Heideggerin formaalissa indikaatiossa, perinteen destruktiivossa ja hermeneuttisessa kehässä. Heidegger on toki historiallisesti valveutuneempi sen suhteen, millaisia ennakkokäsityksemme ovat ja mistä ne kumpuavat. Perinteistä tulkintaa ympäri kääntäen voisi kuitenkin esittää, että varhainen Heidegger on jopa Husserlia megalomaanisempi: siinä missä Husserl näkee ajattelutyön loputtomana tehtäväkenttänä, Heidegger kuvittelee kykenevänsä ylittämään perinteestä omaksutut ennakkokäsitykset ja pääsevänsä näin kokemuksen rakenteisiin jotenkin puhtaammin käsiksi.

Toisaalta on myönnettävä, että Husserl ei aina pysty pitämään kiinni tästä itsekriittisyyden vaatimuksesta. Esimerkiksi ajatus intentionaalisesta kohteesta ei välttämättä ole niin kaikenkattava lähtökohta kokemuksen rakenteen kuvailuun kuin mitä Husserl haluaisi. Husserlille kaikki tietoisuuden kohteet ovat mahdollisen havainnon tai yleisemmin mahdollisen tietoisuuden horisontteja. Esimerkiksi konkreettinen materiaallinen kappale on läsnä siten, että sen perspektiivin lisäksi, joka meillä siihen kulloinkin on, tarkoitetaan samalla kaikkia muita mahdollisia perspektiivejä. Kohde on kokemuksessamme kokonainen materiaallinen kohde nimenomaan sille itselleen ominaisessa, tilallisesti ja ajallisesti jäsentyneessä mahdollisten perspektiivien moneudessa. Puhuttaessa puhtaassa materiaalisuudessaan tarkastellusta tietoisuuden kohteesta Husserlin analyysi on nerokas. Se ei kuitenkaan toimi aukottomasti esimerkiksi kulttuuriobjektin kohdalla. Ajatellaanpa vaikka kahvikuppia kulttuurisessa merkityksessään. Kahvinjuontiin liittyvät tavat ja käytännöt, se laajempi merkitysulottuvuus, joka on myötätarkoitettu kahvikupin kokemuksessa – nämä eivät loksahda niin hyvin Husserlin intentionaalisen kohteen malliin, koska kyse ei enää ole yksinkertaisesti kohteen eri puolista, jotka voitaisiin suoraviivaisesti todeta havainnossa.

Perusjäsennykset ja käsitteet, joilla erilaisia ilmiöitä tarkastellaan, ovat väistämättä rajallisia ja samalla ne rajoittavat koko ajattelun näkökulmaa. Perusjäsennyksen yli on hankala nähdä, ja vaikka näkisikin jonkun jäsennyksen rajallisuuden, niin rajojen ylittäminen on vielä vaikeampaa. Esimerkiksi Heideggerin käsillä-olevuuden analyysi kyseenalaistaa Husserlin jäsennyksen intentionaalisesta kohteesta ja osoittaa nerokkaasti, kuinka yksinkertaisimmassakin asiassa on pelkän havainnon horisontin sijaan läsnä koko sen käyttöyhteys – viimekädessä koko toiminnallisen elämämme mahdollisuushorisontti. Mutta sekin analyysi on lopulta omalla tavallaan rajallinen. Ajattelun ja

käyttämämme peruskäsitteiden rajat voidaan ylittää vain astumalla uusien rajojen sisään.

HYT: *Ajatteletko, että fenomenologian perustajahahmojen käsitteellisten jäsennysten rajallisuuden osoittaminen voisi olla nykyisen fenomenologian tehtävä?*

SP: Fenomenologian peruskäsitteiden rajallisuuden paljastaminen ja uusien perusjäsennysten työstäminen ovat juuri niitä suuria askeleita, joiden kautta fenomenologia voisi edetä – ja joiden kautta se on edennytkin esimerkiksi Husserlin, Heideggerin, MAURICE MERLEAU-PONTYN ja EMMANUEL LEVINASIN ajattelussa. Kuten sanottua tämä ei kuitenkaan ole helppoa. Fenomenologian perustajahahmojen saavutukset herättävät kunnioitusta.



Näkisin tässä oikeastaan kaksi mahdollisuutta. Ensimmäinen, tärkeämpi mahdollisuus on juuri peruskäsitteiden työstäminen ja fenomenologian puutteiden löytäminen, niiden osoittaminen ja tätä kautta fenomenologisen ajattelun syventäminen ja sen rajojen laajentaminen. Toinen vaatimattomampi ja kenties helpompi tehtävä on olemassa olevien käsitteellisten resurssien rajallisuuden hyväksyminen ja niiden soveltaminen yksittäisten ilmiöiden tai erityiskysymysten analyysiin, vaikkapa kysymyksiin toisten ihmisten läsnäolosta, rakkaudesta tai asioiden kulttuurisesta merkityksellisyydestä.

On siis mahdollista hyödyntää paitsi fenomenologista menetelmää myös fenomenologian historiasta löytyviä käsitteellisiä jäsennyksiä. Tässäkin on tietystä mielessä loputon työsarka, sillä ilmiöiden kenttä on loputon. Ja puutteellisillakin käsitteillä pystyy sanomaan monia mielenkiintoisia asioita kokemuksesta – asioita, jotka ovat meille tavallaan itsestään selviä jo sikäli kuin olemme ihmisiä, mutta jotka arkielämässä peittyvät itsestäänselvyyteensä. Kaikki tietenkin haluaisivat tehdä seuraavan suuren jäsennyksen intentionaalisen kohteen ja käsilläolevuuden jälkeen. Mutta en tiedä onko se ylipäänsä mahdollista ainakaan nykyisessä akateemisen filosofian kontekstissa, missä kilpailu rahoituksesta pakottaa kanavoimaan kaiken liikenevän ajan artikkelituotannon maksimointiin. Aito ongelma on, pystyykö nykymuotoisessa akateemisessa maailmassa ylipäänsä tekemään sen tyyppistä perustavaa filosofista kelailua.

HYT: *Mutta on vaikea filosofoida täydessä yksinäisyydessä. Voisiko mielestäsi yhteisö tukea myös uusien jäsennysten löytämistä?*

SP: En osaa sanoa tarkalleen ottaen kuinka tai miksi, mutta filosofiaa on ehkä mahdotonta tehdä yksin. Vaikka filosofia ajattelun aktiviteettina toki onkin kiinni nimenomaan henkilökohtaisesta ajattelun aktista, on asioiden jäsentäminen väistämättä kielellistä ja sitä

kautta myös yhteisöllistä. Hyvä filosofinen analyysi ei voi olla niin syvällinen, ettei kukaan muu ymmärrä sitä. Pikemminkin analyysi täytyy voida avata toisillekin. Asioiden todellinen ymmärrettävyys edellyttää niiden jaettavuutta toisten kanssa. Se voi toki toteutua ilman fyysistä kontaktiakin kirjojen välityksellä, lukemalla tutkimusta ja kirjoittamalla artikkeleita. Viimekädessä filosofisen yhteisön koti on kuitenkin konkreettinen keskusteluyhteys. Homma karkaisi käsistä ilman toisia ihmisiä, joilta saa inspiraatiota ja joiden kanssa voi jatkuvasti kokeilla ajatuksia. Väittäisin kuitenkin vieläkin radikaalimmin, että filosofiset analyysit, teoriat ja jäsennykset eivät ylipäänsä voi olla tosia, elleivät ne ole ymmärrettäviä toisillekin.

HYT: *Miltä nykyinen fenomenologisen tutkimuksen kenttä näyttää? Onko se yhtenäinen vai pikemminkin hajanainen?*

SP: Fenomenologian vakiintuminen alkaa hiljalleen näkyä. Husserlin koottujen teosten julkaiseminen on vieläkin kesken, mutta yhä suurempi osa niistä on saatavilla. Todennäköisesti kaikki vartenotettavat tulkinnot ainakin suurista linjoista on jo esitetty. Siitä ei olekaan sitten yksimielisyyttä, mikä niistä on oikea. Koulukunta on ehkä huono sana, mutta on erilaisia yhteisöitä tai ryhmittymiä, jotka jakavat ainakin joiain perusnäkemys. Lisäksi se vaihtelee suuresti kuinka laajasti perinne halutaan ymmärtää ja ketä ajattelijoina siihen lasketaan mukaan. Mutta jo ahtaimman fenomenologiajäsennyksen piirissä on vahvoja näkemyseroja.

Esimerkiksi Husserlin käsikirjoituksiin suhtaudutaan eri tavoin. Joidenkin tutkijoiden mukaan niitä ei voi ottaa vakavasti, koska ne ovat luonnoksenomaisia. Osa tutkijoista puolestaan antaa – mielestäni oikeutusti – painoa käsikirjoituksille, sillä Husserl itse esittää, että suurin osa hänen elämäntyöstään löytyy juuri niistä. Mielipiteet jakautuvat myös fenomenologian peruskäsitteiden kuten reduktion tulkinnassa. Esi-

merkiksi yhdysvaltalaisista Husserl-tutkimusta jakaa tulkinta *noeman*-käsitteestä (lat. tajuttu) ja sitä kautta fenomenologian tutkimusalasta ja perusluonteesta: tutkiiko fenomenologia, sitä miten maailma konstituoituu kokemuksessa vai onko kyse vain jonkin itsenäisesti olemassa olevalle maailmalle annetun subjektii-visen merkityksellisyyden tutkimisesta.

Vaikuttaa siltä, että Husserlin ajattelusta ei enää juuri tehdä uusia perusjäsennyksiä, vaan keskustelua käydään yhä pienemmistä yksityiskohdista. Riskinä on, että fenomenologia on jo kaluttu niin hyvin, että koko hanke alkaa hiljalleen kuivua. Minua pyydettiin taannoin pitämään pari luentoa Husserlin filosofiasta Helsingin yliopiston filosofian laitoksella. Omaan opiskeluaikani fenomenologia luokiteltiin nykyajan filosofiaksi. Järkytyksekseni se oli nyt osa filosofian historiaa. Se kuvastaa ehkä sitä, ettei fenomenologia ole enää siinä villeyden ja uutuuden tilassa, missä se pitkään oli ainakin vielä pohjoismaissa. Haluaisin kuitenkin nähdä fenomenologian vielä aitona ajattelun mahdollisuutena, en pelkkänä filosofian historiana.

HYT: *Monet fenomenologit ovat pitäneet tärkeänä suhdetta erityistieteisiin. Nykyäänkin käydään keskustelua kognitiotieteen ja psykologian kanssa. Mitä ajattelet siitä?*

SP: Aiheesta on todella käyty viime aikoina melko laajalti keskustelua. Tehtävänä on ollut yhtäältä fenomenologian ja erityistieteiden mahdollisen yhteyden kartoittaminen ja toisaalta fenomenologian soveltaminen erityistieteeseen. On aito mahdollisuus ja ehkä myös välttämättömyys avata fenomenologisesti niitä peruskäsitteitä, joilla esimerkiksi psykologia, psykiatria tai neurotiede operoivat. Erityistieteissä puhutaan melko viattomasti esimerkiksi havainnosta ja tehdään siitä tutkimusta omilla menetelmillä. Fenomenologia voi auttaa selvittämään itse havainnon käsitettä.

Mutta erityistieteiden tutkimustulokset ovat mielenkiintoisia myös fenomenologian näkökulmasta. Niitä

ei toki voi ottaa filosofian lähtökohdaksi, sillä filosofia vaatii itseltään erilaista ja ankarampaa perustelua. Tieteelliset kokeet saavat kuitenkin mielenkiintoisen aseman tarkasteltaessa esimerkiksi varhaislapsuuden kokemusmaailmaa ja muita ilmiöitä, joissa liikutaan fenomenologian rajoilla. Fenomenologiaahan tekee aina normaali, täysikasvuinen ihminen.

HYT: *Mieleeni tulee eräs esimerkki. Merleau-Ponty perehtyi neurologi KURT GOLDSTEININ aivokuoren vaurioita ja patologista kokemusta koskeviin tutkimuksiin. Goldstein teki työtä ensimmäisessä maailmansodassa vammautuneiden sotilaiden parissa. Merleau-Pontyn tapauksessa empiirinen tutkimus oli apuna jäsennetäessä uudelleen käsitystä kokemuksen ja ruumiin suhteesta.*

SP: Tieteelliset tutkimukset patologioista ovat mielenkiintoisia juuri tuossa mielessä. Ne voivat kertoa kokemuksesta ja sen perusrakenteista jotain sellaista, mikä olisi muuten jäänyt kokonaan huomaamatta.

HYT: *Mitkä ovat muita keskeisiä ongelmia tai aihepiirejä fenomenologian ja erityistieteiden suhteen lisäksi?*

SP: Yksi keskeinen kysymys koskee fenomenologisen tutkimuksen rajoja ja koko sen tutkimisen ilmiökentän luonnetta. Ensinnäkin intersubjektiivisuuden, yhteisöllisyyden teeman suhteen on paljon rajankäyntiä. Jo Husserl kysyi, että jos maailma todellistuu ennen muuta omassa kokemuksessa, niin mikä on muiden kokioiden asema. Millä tavalla maailma on annettu jona-kin minkä myös muut kokevat? Ja jos maailma on myös muiden jakama, niin ylittääkö se perustavalla tavalla fenomenologian kokemuksellisen lähtökohdan vai voiko myös yhteisöllisyyden, toiseuden ja vierauden teemoja jäsentää fenomenologisesti?

Myös freudilainen tematiikka, esimerkiksi kysymys tiedostumattomasta, on myös noussut viimeaikoina pinnalle ja liikkuu samassa ulottuvuudessa, eli kyseen-

alaistaa fenomenologian rajoja. Husserl ja Freud olivat aikalaisia, heillä oli samoja opettajia ja he puhuivat kumpikin tietoisuudesta ja tiedostamattomasta – näihin seikkoihin nähden heidän suhdettaan on aiemmin tutkittu melko vähän. Jos fenomenologia tutkii tietoisuutta ja kokemusta, niin miten jokin kokemuksen pohjalla tai alla oleva voi tulla fenomenologisen tutkimuksen piiriin ja miten se vastaavasti antaa fenomenologialle rajat?

Toinen iso kysymysryhmä koskee fenomenologian alan laajentamista. Perinteisessä mielessä fenomenologia on mielletty tietoisuuden tutkimukseksi, jossa tietoisuus tarkoittaa asioiden tiedostamista eksplisiittisissä ja ennen muuta tiedollisissa akteissa. Viime aikoina on tutkittu yhä enemmän muita kokemuksen ulottuvuuksia kuten tunteita, tahtoa, viettejä. Samaten kysymys latentin ja patentin tietoisuuden suhteesta on pinnalla. Tietoisuuden passiivista tasoa on tutkittu paljon, koska se on omalla tavallaan perustavampi kuin varsinainen aktiivinen tiedostaminen – maailma on väistämättä avautunut kokemuksessa passiivisesti jo ennen kuin siihen aktiivisesti kiinnitetään huomiota.

Lisäksi on mainittava kysymys fenomenologian ja analyyttisen filosofian suhteesta. Sitä on alettu tutkia uudella tavalla – fenomenologisesti kouluttautuneet tutkijat ovat ryhtyneet selvittämään, mitä apua fenomenologian käsitteistä ja tutkimustuloksista voi olla määrättyissä analyyttisen filosofian keskusteluissa.

HYT: *Luetko paljon muuta kuin fenomenologian alaan lukeutuvaa filosofiaa?*

SP: Liian vähän – halua olisi mutta ei aikaa. Minulla on paha tapa aloittaa mielenkiintoisia kirjoja. En kuitenkaan ehdi lukea niitä loppuun, sillä aina väliin tulee jokin vielä hyödyllisempi oman alan teksti. Kun menee syvälle yhteen juttuun, niin samalla ymmärtää kuinka vähän tietääkään toisista jutuista ja kuinka paljon aikaa niihin pitäisi käyttää, jotta niistä todella pääsisi perille. ■

TIETEEN OBJEKTIIIVISUUS

JOUNI HUHTANEN

Kuvitukset CARL VON LINNÉ: Hortus Cliffortianus, 1737.

BERLIINISSÄ SIJAITSEVAN *Max Planck Institute for the History of Sciences* toiminnanjohtaja LORRAINE DASTON ja Harvardin yliopiston tieteenhistorian professori PETER GALISON esittävät teoksessaan *Objectivity* (2007), että tieteen käsitys luonnosta on muuttunut merkittävästi viimeisen kolmensadan vuoden aikana. Muutos ei ole näkynyt pelkästään tieteen metodien, teorioiden ja instrumenttien kehityksessä ja kyvyssä tuottaa täsmällistä tietoa luonnosta, vaan myös objektiivisuuskäsitteen merkityssisällössä. Seuraavassa tätä teesiä tarkastellaan lähemmin objektiivisuuden ideologisissa painotuksissa tapahtuneiden muutosten kautta. Tieteen yksittäiset tutkimustulokset jätetään esityksessä vähemmälle huomiolle.

[1]

DASTONIN JA GALISONIN TUTKIMUSTA voi luonnehtia sekä tieteenhistorialliseksi että käsitehistorialliseksi. Teoksen lähtökohtana on, että luonnolla on ihmisen ajattelussa ajallisesti muuttuva visuaalinen luonteensa ja objektiivisuudella muiden epistemologisten määreiden tavoin oma historiansa. Tekijät katsovat luonnon visuaalisessa profiilissa tapahtuneiden muutosten pohjautuvan ennen kaikkea ihmisen tietoteoreettisissa valmiuksissa ja tieteen metodologiassa tapahtuneeseen kehitykseen. He perustavat ajatuksensa ensisijaisesti IMMANUEL KANTIN (1724–1804)

tietoteoriaan. Kant oli postuloinut ensimmäisen keran teoksessaan *Kritik der reinen Vernunft* (1781), että ihmisen tietokyky sisältää tiedon vastaanottamiseen ja tulkintaan vaikuttavia apriorisia ehtoja (aika, tila, kausaalisuus).

Dastonin ja Galisonin mukaan objektiivisuuskäsityksen historiallisesta kehityksestä voidaan erottaa kolmiportainen kehityskaari: ensimmäisen vaiheen muodostaa käsitys luonnon totuudesta (*truth-to-nature*), toisen vaiheen käsitys mekaanisesta objektiivisuudesta (*mechanical objectivity*) ja kolmannen käsitys harjaantuneesta tulkinnasta (*trained judgment*). Tähän jaotteluun he lisäävät vielä mekaanisen objektiivisuuden eräänlaisena alalajina käsityksen rakenteellisesta objektiivisuudesta (*structural objectivity*).

Daston ja Galison uskovat, että käsitteille voidaan esittää selvärajaiset yksilölliset perustansa ja tietoteoreettiset vaiheensa. Ajatus on ongelmallinen ennen kaikkea siksi, että se näyttäisi johtavan ontologiseen relativismiin. *Objectivity* tarjoaa tässä suhteessa turhan idealisoidun käsityksen tieteellisten maailmankuvien kehityksestä. Eräässä mielessä tiede alkaa näyttää ylihistorialliselta projektilta, jonka todellisenä subjektina ei ole kokeita tekevä tiedemies, vaan luonto itsessään. Tiede ei kehity rohkeiden arvausten, yritysten ja erehdysten kautta, kuten muun muassa SIR KARL POPPER (1902–1994) esitti, vaan autonomisesti, itsetietoisesti, luonnon omista lähtökohdista käsin

– siitäkin huolimatta, että se on ihmisen luoma sosiaalinen ja episteeminen järjestelmä.

Tieteenhistoriasta ei löydy kovin paljon tukea Dastonin ja Galisonin ajatukselle. Pikemminkin historia on osoittanut, että tieteen eriaikaiset ideat elävät usein rinnakkain, linkittyvät keskenään ja vaikuttavat ainakin välillisesti toisiinsa. Ajatellaan esimerkiksi kemian historiaa. JOHN HUDSONIN mukaan monet molekyylikemian parissa työskennelleet tiedemiehet olivat pyrkineet 1840-luvulta lähtien liittämään yhdisteiden fysikaaliset ominaisuudet niiden sisältämiin atomeihin ja molekyyli-rakenteisiin. Keskustelu molekyyli-lämmöstä, molekyylien tilavuuksista, sulamis- ja kiehumispisteestä, reaktiivisuudesta sekä muista ominaisuuksista kävi kiivaana ja sisälsi useita eriaikaisia ideoita ja teorioita. Tässä suhteessa voidaan ajatella, että esimerkiksi GEORG ERNST STAHLIN (1660–1734) ja JOSEPH PRIESTLEYN (1733–1804) 1700-luvulla kehittämä flogistonteoria ja SADI CARNOTIN (1796–1832) 1800-luvulla löytämä termodynamiikan ensimmäinen pääsääntö kuuluvat saman tieteellisen keskustelun alaisuuteen, vaikka kemiantutkimus osoitti flogiston-teorian sittemmin virheelliseksi.

[2]

1700-LUKU JA IDEAAALI KÄSITYS LUONNOSTA. Dastonin ja Galisonin mukaan merkittävän taksonomisen järjestelmän kasvitieteelle luonut ruotsalainen luonnontutkija CARL VON LINNÉ (1707–1778) ja muut valistuksen ajan tiedemiehet eivät pyrkineet objektiivisuuteen sanan nykyisessä mielessä, vaan kuvasivat luonnon ilmiöitä ja olioita idealistisesti karsien niiden muodoista pois kaikki toisarvoiset ja epäolennaiset piirteet. Tuloksena oli esteettisesti motivoitu käsitys luonnosta. Dastonin ja Galisonin mielestä Linnén teoksiin sisältyvät kasvilehtien kuvat eivät edusta luonnossa aidosti esiintyviä yksilöitä, vaan ovat olemassa olevien yksilöiden perusteella tehtyjä yleistyksiä.

Linné työskenteli vuonna 1737 Hollannissa pankkiiri GEORGE CLIFFORDIN omistamassa kasvitieteellisessä puutarhassa. Cliffordin puiston kokoelmat olivat monipuoliset ja tarjosivat erinomaisen lähtökohdan kukkien ja muiden kasvien luokittelulle. Näiden tutkimusten tuloksena Linné julkaisi teoksen *Hortus Cliffortianus* ("Cliffordin puutarha", Amsterdam 1737), joka oli hänen ensimmäisiä yrityksiään esittää systemaattinen järjestelmä kasvien luokittelun perustaksi. Linnén varakas mesenaatti Clifford ei säästellyt varojaan kustantaakseen mahdollisimman kauniin ja käyttökelpoisen tietokirjan. Hän palkkasi Linnén avuksi muun muassa saksalaisen kuvittajan GEORG DIONYSIUS EHRETIN ja hollantilaisen taiteilijan JAN WANDELAARIN, joiden tehtävänä oli piirtää kuvat Linnén antamien ohjeiden mukaan, valmistaa painolaa-tat ja vastata teoksen graafisesta toteutuksesta. Puupiirrosten ohella tuon ajan teoskuvituksissa hyödynnettiin akvarellimaalauksia.

*Objectivity*n mukaan Linné hylkäsi edellä mainituksa tutkielmassaan luonnossa esiintyvän säännöttömyyden ja kaaosmaisuuuden epätodellisenä ja epätyypillisenä ja pyrki muodostamaan luonnosta "järkeistety-n kuvan" (*reasoned image*). Linné esitti kasvien muodot tarkoitushakuisen yksinkertaisesti kiinnittämällä huomiota ainoastaan kasvilehtien keskeisimpiin piirteisiin. Tämä on eräs huomionarvoinen, muttei ainoa tekijä Linnén kehittämässä luokitusjärjestelmässä.

Esimerkiksi A. G. MORTONIN kirjoittamasta kasvitieteen historiasta löydämme lisävalaistusta Linnén filosofialle. Mortonin mukaan Linnén käsitys luonnosta rakentui luokittelun ja nimistön yhteistyölle siten, että luokittelu muodosti nimistön perustan. Linnén essentialistis-idealisticen käsityksen mukaan kasveja tuli esittää ainoastaan niiden keskeiset ominaisuudet (*differentiae essentialis, notae characteristicae*). Jaottelunsa perustaksi hän otti kukat ja hedelmät ja erotti niistä yhteensä seitsemän eri osaa: kukista verhiön, teriön, heteen ja emin, hedelmistä hedelmäseinän, kukkapohjuksen ja siemenen.



Kun huomioidaan kukan ja hedelmän kaikkien osien lukumäärä, muoto ja sijainti, saadaan riittävä määrä ominaisuuksia luokittelun perustaksi. Linnén *Fundamenta Botanica* (1735), *Genera Plantarum* (1735), *Philosophia Botanica* (1751) ja muita teoksia tarkemmin silmäiltäessä voidaan havaita, ettei hän pyrkinyt kuvaamaan lajeja autenttisesti, vaan korosti tarkoituksella niiden olennaisimpia piirteitä. Hän ei halunnut osoittaa kukissa ja hedelmissä esiintyviä muutoksia, vaan erot. Tämä on merkittävä seikka Linnén ajattelussa. Kehittämänsä luokittelujärjestelmän avulla hän pyrki erottamaan kasvit täsmällisesti toisistaan ja osoittamaan, että luonto on pohjimmiltaan säännönmukainen, muuttumaton ja harmoninen järjestelmä. Käsitys luonnossa tapahtuvasta evolutiivisesta kehityksestä syntyi vasta seuraavalla vuosisadalla ennen kaikkea CHARLES DARWININ (1809–1882) tekemien tutkimusten myötä.

[3]

1800-LUVUN MEKAANINEN OBJEKTIIVISUUS. 1800-luvulle tultaessa käsitykset tieteestä, tiedemiehen tehtävistä ja hyvästä tieteellisestä käytännöstä muuttuivat merkittävästi. Dastonin ja Galisonin mukaan valistusajalla suosituksi noussut pyrkimys luonnon idealisointiin korvautui vähitellen katsomuksella, jossa keskeistä oli havaintojen mahdollisimman täsmällinen ja totuudenmukainen dokumentointi. Käytännön tutkimustyön lähtökohdaksi nousi tutkijan oman subjektiivisen näkö-

GLADIOLUS foliis linearibus. *Hort. Cliff. p. 20. / p. 2.*

- a *Bulbus.*
- b *Caulis.*
- c *Folium infimum caulis.*
- d *Corolla longitudinaliter diffeſa.*
- e *Peristillum.*

G. D. ENZET del.

J. WANDelaar sculp.

kulman tukahduttaminen. Tieteenharjoittajat eivät enää heijastaneet yksilöllisiä ennakkokäsityksiään havaintoaineistoon, vaan suhtautuivat tutkimiinsa luonnonilmiöihin aikaisempaa passiivisemmin.

Uudenlainen kriittisyys tuli mahdolliseksi laboratorioinstrumenttien kehittymisen sekä valokuvauksen ja muiden uudenlaisten kuvaustapojen käyttöönoton myötä. Aiemmin kuvauksen keinoina olleet puupiirokset ja akvarellit korvautuivat vähitellen litografialla ja muilla uusilla graafisilla menetelmillä. Toisaalta mikroskooppiin yhdistetty kamera tarjosi jo 1800-luvun lopulla mahdollisuuden kuvata ja tutkia erilaisten kemiallisten hiukkasten hienojakoisia törmäys- ja muodonmuutosprosesseja. Esimerkiksi itävaltalainen fyysikko ERNST MACH (1838–1916) tutki tuliaseiden laukaisun yhteydessä purkautuvia ruutikaasuja ja muita kemiallisia yhdisteitä pyrkimyksenään päästä selvyyteen hiukkasten liikeradoista ja reaktionopeuksista. Englantilainen fyysikko SIR CHARLES VERNON BOYS (1855–1944) puolestaan tarkasteli painovoimaa radiomikrometrillä käyttäen lähtökohtanaan Machin sensitiiviseen valokuvausmenetelmään perustuneita tutkimuksia.

Dastonin ja Galisonin mukaan valokuvaus teknisenä innovaationa edisti 1800-luvun lopussa sekä laboratoriotutkimusta että astronomiaa. Kuvallisen esittämisen näkökulmasta katsoen ero 1700-luvulla käytössä olleisiin akvarelleihin ja piirroskuviin oli merkittävä. Ensimmäinen käyttökelpoinen menetelmä kuvan tuottamiseksi oli *daguerrotypia*. Kyseisessä tekniikassa kuva muodostuu metallilevyn valoherkälle pinnoitteelle eikä siitä voida tehdä kopioita samalla tavalla kuin negatiivifilmeistä.

Tähtitiede hyödynsi valokuvausta aluksi spektroskopian apukeinona. Jo ISAAC NEWTON (1642–1727) oli havainnut, että auringon valo voitiin hajottaa prisman avulla spektriksi. Hannu Karttusen mukaan englantilainen luonnon-tutkija WILLIAM WOLLASTON (1766–1828) oli havainnut vuonna 1802 auringon spektrissä muutamia tummia viivoja. Kaksitoista vuotta myöhemmin baijerilainen fyysikko ja optikko JOSEPH FRAUNHOFER (1787–1826) erotti lisää näitä

viivoja ja totesi samojen viivojen esiintyvän kuusta, planeetoista ja tähdistä heijastuvassa valossa. Eri valonlähteistä peräisin olleissa spektreissä voitiin havaita kuitenkin laadullisia eroja.

Nämä löydökset osoittivat spektriviivojen liittyvän valonlähteen ominaisuuksiin. Fraunhofer havaitsi joidenkin spektriviivojen aallonpituuksien olevan samoja kuin palavan natriumin spektrissä esiintyvien kirkkaiden viivojen. Tämän keksinnön myötä saksalainen kemisti ROBERT BUNSEN (1811–1899) ja hänen maanmiehensä fyysikko GUSTAV KIRCHHOFF (1824–1887) esittivät vuonna 1859 spektroskopian peruserätyksen: kylmä kaasu imee läpitulleet valosta samoja aallonpituuksia, joita se kuumana ollessaan säteilee. Huolimatta siitä, näkyvätkö viivat kirkkaina emissioviivoina vai tummina absorptioviivoina, ne esiintyvät kullakin alkuaineella aina samassa kohtaa spektriä. Nämä teoreettiset edistysaskeleet avasivat lopulta mahdollisuuden päästä tarkemmin selville tähtien sisältämistä alkuaineista.

Koska valokuvaus kehittyi 1860-luvulla yhtä matkaa spektroskopian kanssa, oli luontevaa, että sitä alettiin soveltaa myös spektrien tutkimiseen. Ensimmäisenä tässä työssä onnistui yhdysvaltalainen lääkäri ja tähtitieteen harrastaja HENRY DRAPER (1837–1882) kuvaamalla vuonna 1872 Vega-tähden spektrin. 1800-luvun lopulla valokuvausta alettiin hyödyntää merkittävä tavalla myös tähtiluetteloiden laatimisessa. Ensimmäinen laaja valokuvaukseen perustunut tähtien sijaintia ja suhteita tarkastellut selvitystyö oli ranskalaisen veljesten PAUL HENRYN (1848–1905) ja PROSPER HENRYN (1849–1903) ideoima *Carte du Ciel*.

[4]

1800- JA 1900-LUKUJEN TAITTEEN RAKENTEELLINEN OBJEKTIIIVISUUS. Dastonin ja Galisonin mukaan tiede alkoi 1800-luvun lopulta lähtien esittää tuloksensa aikaisempaa formaalimmassa asussa. Vuosisadan lopun logiikka, matematiikka ja tieteenfilosofia tarjosivat

uudenlaisia välineitä luonnonilmiöiden tarkasteluun. GOTTLIEB FREGE, RUDOLF CARNAP, BERTRAND RUSSELL ja MORITZ SCHLICK loivat tietoteoreettisen perustan, johon matemaattinen fysiikka ja analyttinen filosofia saattoivat 1900-luvun alussa nojata. Daston ja Galison kutsuvat tätä kautta rakenteelliseksi objektiivisuudeksi. Heidän mukaansa se eroaa rakenteellisesta realismista ja muista nykyisistä tieteenfilosofian opeista siinä, ettei se sisällä ontologisia sitoumuksia, vaan on kiinnostunut rakenteista objektiivisen kommunikoinnin mahdollistajana.

Rakenteellisen objektiivisuuden idea on, että ajatusrakenteet, loogiset muodot, fysikaalisen maailman lainalaisuudet ja muut vastaavat konstruktioivat ovat kaikille yksilöille yhteisiä eikä niihin sisälly minkäänlaisia subjektiivisia, kulttuurisia tai inhimillisiä piirteitä. Tämä tosin johtaa erääseen keskeiseen tieteenfilosofiseen ongelmaan, nimittäin siihen, ovatko nämä rakenteet todella olemassa sellaisinaan (konstruktiivinen realismi) vai ovatko ne vain hyviä tapoja selittää maailmaa ja sen ilmiöitä (instrumentalismi).

Dastonin ja Galisonin mukaan rakenteet ovat todellisia ja niihin päästään käsiksi subjektien välisen kommunikation kautta. Ihmisen mielessä olevat ajatukset, tunteet ja intuitiot ovat yksilöllisiä, ne ovat suljettuja muilta kuin yksilöltä itseltään. Kommunikation kautta ne voivat kuitenkin muuttua objektiivisiksi ja rationaalisiksi ilmauksiksi (propositioiksi). Se miten subjektiivisuus käytännössä ylitetään, ei tule teoksessa kovin selvästi esiin. Dastonin ja Galisonin mielestä esimerkiksi värihavainnot ja tunteet ovat yksityisiä eivätkä kelpaa sisältönsä puolesta sellaisinaan tiedon perustaksi. Yksilöt voivat kuitenkin saavuttaa jonkinlaisen yhteisymmärryksen neuvottelemalla keskenään aistihavaintojensa merkityksistä ja niihin liittyvistä suhteista.

Daston ja Galison katsovat, että rakenteet ja suhteet ovat tarjonneet tieteelle perinteisessä mielessä objektiivisuuden perustan. Monet 1800-luvun lopun tieteenfilosofit ja teoreetikot ajattelivat, että yksittäiset teo-

riat, käsitteet ja empiiriset havainnot ovat ohimeneviä ilmiöitä, mutta rakenteet ovat pysyviä ja luovat jatkuvuuden eri aikakausina vallinneiden oppien välille. "Rakenteesta" tuli näin ajatellen 1800-luvun lopulla merkittävä käsite ja tieteellisten teorioiden rakennusaines. Sen keskeisenä ideologisena lähtökohtana toimivat Leibnizin *characteristica universalis*, Fregen formaali logiikka sekä Bertrand Russellin ja ALFRED NORTH WHITEHEADIN teos *Principia Mathematica* (1910–1913). Käsitteellinen perusta löydettiin puolestaan latinan rakentamista ilmaisevasta verbistä (*struere*), jonka merkityssisältöä laajennettiin arkkitehtuurin ympäristöstä muualle yhteiskuntaan. Lopulta käsite sopi kuvaamaan kaikenlaisia materiaalisista elementeistä kokoonpantuja olioita ja niiden ajallista kehitystä – mukaan lukien ihmisen ruumiillisuus.

[5]

1900-LUVUN HARJAANTUNUT TULKINTA. Dastonin ja Galisonin mukaan 1800-luvun mekaanisen objektiivisuuden ongelmaksi muodostui lopulta ilmiöiden luokittelun vaikeus. Erityisen hankalaksi koettiin rajanveto sen suhteen, mitä asioita tuli pitää tyypillisinä ja mitä epätyypillisinä. Arvioinnille oli käytännössä mahdotonta löytää yleispäteviä kriteerejä. Tieteen metodologista keskustelua alkoi 1900-luvun alussa leimata valistuksesta alkunsa saaneen rationalismin kritiikki ja ajatus subjektin paluusta. Tieteenharjoittajat alkoivat korostaa ihmisen kyvykkyyttä syntetisoida ja "nähdä" yksittäisten ilmiöiden välisiä suhteita. Erityisesti LUDWIG WITTGENSTEININ (1889–1951) filosofia ja käsitys perheyhtäläisyyksistä tarjosivat vastavoiman rakenteellisen objektivismin abstraktille maailmankuvalle.

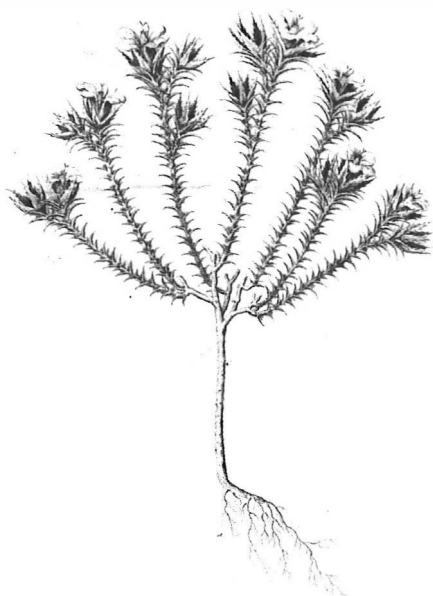
Tieteellisen informaation kumulatiivinen kasvu johdi uudenlaisen luku- ja kirjoitustaidon vaatimuksiin. Uusien yliopisto- ja tutkimusinstituuttien perustamisen ja perustutkimuksen volyymin kasvun myötä tiedemaailmassa syntyi tarve ymmärtää ja opettaa infor-

maation hallintaa ja käsittelyä uudenlaisesta lähtökohdasta käsin. Mekaaninen objektiivisuus oli tyytynyt tuottamaan kopioita luonnon ilmiöistä tulkitsematta löydöksiä laajemmassa sosiaalisessa yhteydessä. Se oli katsonut luonnonlakien olevan universaaleja totuuksia, jotka oikeuttivat itse itsensä. Tutkijan ei tarvinnut erikseen selvittää niiden historiallista arvoa.

1900-luvulla syntyneen uuden katsomuksen myötä tieteen keskeiseksi tehtäväksi nostettiin tutkimustulosten tulkinnallisuuden osoittaminen. Esimerkiksi englantilainen fysiologi, immunologi ja lääketieteen nobelisti SIR PETER MEDAWAR (1915–1987) painotti kirjoituksissaan, että tieteen tuli ymmärtää oma rajallisuutensa ja pyrkiä käytettävissä olevien menetelmien ja teorioiden avulla löytämään tutkittavana oleville ilmiöille uskottavat selitykset. 1700-luvun tieteen esitykset olivat perustuneet taitelijan ja tiedemiehen yhdessä luomiin kuviin (*four-eyed sight*). 1800-luvulla ihanteeksi oli puolestaan noussut mekaanisen objektiivisuuden mukainen passiivinen suhtautuminen luonnonilmiöitä kohtaan (*blind sight*). Nyt sitä vastoin alettiin korostaa tiedemiehen uudenlaista, aikaisempaa aktiivisempaa roolia luonnontutkimuksessa.

Luonnon ei katsottu enää tarjoavan tietoa sellaisenaan, vaan tiedemiehen tuli manipuloida tutkimusaineistojaan aktiivisesti erilaisten instrumenttien avulla nostaakseen aineistosta esiin haluamansa säännöllisen ilmiön. Mekaanisesti tuotetut kuvat eivät kertoneet mitään henkilölle, jolla ei ollut erityisvalmiuksia tai lukutaitoa niiden tulkitsemiseksi. Laboratoriotutkimuksen piirissä syntyneen uuden katsontakannan mukaan tutkimuksessa tuli pystyä määrittämään luontoa tarkkailevan tieteilijän asema sekä käytettyjen metodien ja instrumenttien vaikutukset tutkimuksen lopputulokseen. Nämä piirteet eivät olleet palautettavissa mekanistisiin menettelytapoihin, vaan saivat merkityksensä Wittgensteinin perheyhtäläisyysteorian soveltamisen kautta.

1900-luvun tieteenharjoittajat ajattelivat, että mekaanisesti tuotetut kuvat saattoivat ilmaista ilmiön



naturalistisesti, mutteivät tuoneet ilmiön ”todellisia” piirteitä esiin. Dastonin ja Galisonin mukaan havaitseva tulkintoihin kykenevä subjekti nousi 1900-luvun alun tieteessä keskeiseksi ennen kaikkea siitä syystä, että tiedeyhteisö oli kadottanut uskonsa luonnon objektiivisuuteen. Uuden katsomuksen mukaan luonnolla ei ollut enää universaaleja muuttumattomia ominaisuuksia, vaan havaintojen yhtäläisyys oli tulosta tarkkailijan havainto- ja luokittelukyvyistä, tieteellisten ilmiöiden lukutaidosta sekä tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä.

[Epilogi]

UUSI AIKA JA NANOTEKNOLOGIAN NOUSU. Jokainen edellä esitetyistä katsomuksista pyrki omalla tavallaan luotettavaan kuvaan luonnosta. Sekä 1700-luvun idealisoidun luontokäsityksen että myöhempien mekaanisten katsontakantojen ja harjaantuneen tulkin-

nan kohdalla oli kysymys representaatiosta, ilmiöiden kuvallisesta uusintamisesta mahdollisimman totuudenmukaisesti olemassa olevan luonnon ehdoilla. *Objectivity*yn mukaan tämän vuosituhannen tieteessä tällaisesta uudelleentuottamisesta, manipuloinnista ja muokkaamisesta on ainakin osittain luovuttu. Mikäli Dastonin ja Galisonin tutkimukseen on uskominen, nykyajan tiede tavoittelee presentaatiota, kuvan tuottamista ilman olemassa olevan luonnon jäljittelyä. Luonnontiede löytää ideansa edelleen luonnosta, mutta sen perimmäisenä tavoitteena ei ole enää luonnon simulointi sellaisenaan.

Dastonin ja Galisonin mukaan nanoteknologia on viimeisin yritys manipuloida luonnollisia materiaaleja uusien koeasetelmien ja tieteellisten löydösten tuottamiseksi. Nanoteknologian entiteettejä voidaan rakentaa, uudelleenrakentaa ja muokata luonnon materiaaleista, niitä voidaan yhdistellä ja aktivoida suhteellisen vapaasti, mutta ne eivät ole samalla tavalla löydettävissä kuin klassisen fysiikan ja kemian luonnolliset lait. *Objectivity*yn mukaan uusi nanoteknologia haastaa perinteisen tavan kuvata luontoa ja hyödyntää erilaisia kuvallisia esityksiä luonnon perimmäisen luonteen havainnollistamisessa. Nanoteknologia on nimensä mukaisesti lähempänä teknologiaa, insinööritaitoa ja soveltavaa luonnontiedettä kuin perinteistä luonnontiedettä tai akateemista perustutkimusta.

Dastonin ja Galisonin teos sisältää huomattavan määrän yksityiskohtia objektiivisuuden käsitteessä tapahtuneiden historiallisten muutosten ymmärtämiseksi, mutta jossain määrin myös yksipuolisen ja liian idealisoidun kuvan tieteen ajallisesta kehityksestä. Tieteenhistoriallisen tutkimuksen näkökulmasta katsoen teoksen huomattavin puute on siinä, että tekijät kohdistavat mielenkiintonsa liiaksi tieteen visuaalisiin esityksiin laajempien metodologisten ja tietoteoreettisten kysymysten jäädessä vähemmälle huomiolle. Käsitteenä objektiivisuus ei tue tällaista katsontakantaa. Se ei ole synonyymi näköhavainnon tai

kuvallisen ilmaisen kanssa. Kantista lähtevän modernin tietoteorian mukaan tieteen objektiivisuus tarkoittaa ennen kaikkea kriittistä epistemologista asennoitumista sen suhteen, miten ihmisen tietokyky rakentuu ja mitkä ovat yksilön mahdollisuudet vastaanottaa tietoa, mitä ongelmia tieteellisen tutkimuksen teorioihin ja metodologiaan voi sisältyä, millainen vaikutus tutkimuksessa käytetyillä instrumenteilla on tutkimustuloksiin (taustahälyt) ja miten luontoon tulee tieteellisen tiedon lähteenä suhtautua.

*Objectivity*stä tekee ongelmallisen ennen kaikkea se, että teos esittää luonnon totuuden, mekaanisen objektiivisuuden ja harjaantuneen tulkinnan kategoriat turhan yksioikoisesti omina historiallisina kokonaisuuksina. Tutkimusta lukiessa saa helposti vaikutelman, ettei näillä perusmuodoilla ole mitään tekemistä keskenään. 1800-lukua kuvaavaan osuuteen sisältyy lisäksi eräs temaattinen ongelma. Dastonin ja Galisonin mukaan kyseisenä aikakautena tiedemiesten suhtautuminen luontoa kohtaan muuttui aikaisempaa passiivisemmaksi. Tällaiseen naiviin empirismiin täytyy suhtautua varauksella. Teesillä ei ole esimerkiksi URSULA KLEININ tai NICK HOPWOODIN ja kumppaneiden mukaan suurta painoarvoa 1800-luvun tieteessä. Muun muassa Preussilaisessa tiedeakatemiassa työskennelleiden kemistien ja laboranttien keskuudessa havaintojen ymmärrettiin olevan empiirisesti alimääräytyneitä ja teorioiden vaikuttavan huomattavasti siihen, miten tiedemies maailmaansa katselee.

Näköhavainnon korostaminen objektiivisuuden perustana on kauttaaltaan ongelmallista. Dastonin ja Galisonin edustamalle katsomukselle voidaan löytää helposti historiallinen vasta-argumentti: kun GALILEO GALILEI (1564–1642) suuntasi kaukoputkensa tähtitaivaalle, havaitsi hän omin silmin Jupiterin kuut ja niiden keskinäiset suhteet. Optinen laite tuotti täsmällistä havaintoaineistoa taivaan ilmiöistä. Kuitenkin vasta JOHANNES KEPLERIN (1571–1630) ja Newtonin suorittamat tarkat matemaattiset laskelmat osoittivat ilmiön todellisen luonteen. Toisaalta Dastonin ja Galisonin edustamalle objektiivisuuskäsitykselle voidaan löytää vasta-argumentti myös tämän päivän tieteestä: modernin astrofysiikan käyttämät radioteleskoopit keräävät avaruudesta gammasäteitä, infrapunasäteitä, ultraviolettisäteitä, gravitaatioaaltoja ja muita vastaavia fysikaalisia entiteettejä. Vaikka radioteleskooppi ei varsinaisesti näe mitään, kukaan ei todennäköisesti halua väittää, että se on jollain tavalla epäobjektiivinen. Radioteleskooppeja voidaan kytkeä yhteen interferometriksi, jolloin instrumentin tarkkuus ja erottelukyky informaation vastaanotossa ylittää huomattavasti kaukoputken suorituskvyn. ■

[Kirjallisuutta]

- DASTON, LORRAINE & GALISON, PETER (2007): *Objectivity*. New York: Zone Books.
- HOPWOOD, NICK; SCHAFER, SIMON & SECORD, JIM (2010): Seriality and Scientific Objects in the Nineteenth Century. *History of Science*, 48, pp. 251–285.
- HUDSON, JOHN (1992): *The History of Chemistry*. Basingstoke: Macmillan.
- KARTTUNEN, HANNU (1996): *Vanhin tiede. Tähtitiedettä kivikaudesta kuulentoihin*. Helsinki: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa.
- KLEIN, URSULA (2008): The Laboratory Challenge. Some Revisions of the Standard View of Early Modern Experimentation. *Isis*, 99, pp. 769–782.
- MORTON, A.G. (1981/1999): *Kasvitieteen historia. Kuvaus kasvitieteen vaiheista muinaisajoista nykypäivään*. Suomentaneet Johannes Enroth ja Ilkka Kukkonen. Helsinki: Gaudeamus.

LUUSERITAITEILIJAT

SANNA HALME

ALLAOLEVA PUHEENVUORO 3. 6. 2011 TITANIK-GALLERIASSA, TURUSSA, SEKÄ TURUN
TAIDEMUSEON PORTAILLA OSANA SUMMER PUBLIC ART SCHOOL -TAPAHTUMAA

OLEMME KOKOONTUNEET YHTEEN pohtimaan erästä taidemaailman tabua: epäonnistumista, syrjäytymistä. Aihe on tabu, koska se aiheuttaa suurta häpeää. Sitä voisi pitää myös luonnonvalintana, jossa vain parhaat selviytyvät. Monet pitävätkin. Huolimatta siitä, että luonnonvalinta tuo määritteenä mieleen rodunjalostuksen. Mutta lähtekäämme rohkein ja avoimin mielin purkamaan tätä häpeän taakkaa.

Olemme taiteilijoita, jotka eivät ole saavuttaneet urallaan juuri mitään. Olemme kaksinkertaisesti outoja; taiteilijat kuuluvat yhteiskunnan ulkopuolelle jo lähtökohtaisesti, me kuulumme ulkopuolisten ulkoringiin. Me luuserit. Takanamme saattaa olla pitkäkin koulutus. Se ei takaa mitään. Taisteltuamme vuosikausia työttömyyden, pätkätöiden ja unelmien viidakossa emme kenties jonain päivänä enää jaksu yrittää. Vaihdamme alaa. Muut kokevat sen viisaaksi. Taiteilijajärjestöt ovat itse ensimmäisinä hurraamassa, ja

ajamassa alas "turhaa" taidekoulutusta. Taiteilijoita on liikaa, he maksavat liikaa. Varsinkin ylimääräiset, jotka eivät tuota, tai tuottavat mutta eivät arvoa. Edes opetustöitä ei riitä kaikille.

Taiteilijoita määritellään ja ei määritellä yrittäjiksi. Taiteilijuudesta ei voi hakeutua konkurssiin, paitsi henkilökohtaiseen sellaiseen. Kuitenkin taiteilija pakotetaan yrittämään. Tyhjästä, yhä uudestaan. Olet köyhä, taiteen tekeminen maksaa, työtilaan sinulla ei ole varaa. Haet näyttelyihin kun pystyt maksamaan jurytysmaksun. Yleensä et pääse. Olet kahvila-, kappakka-, kirjastonaulataiteilija. Olet aloittelijoiden ja kouluttamattomien joukossa, vain koska et jostain syystä kelpaa. Myyt sukulaisille ja ystäville, järjettömän halvalla. Loput työt hävität tai kierrätät. Ihmettelet jatkuvasti, mikä on se väylä, jota pitkin pääsee merelle, kohti suuria yleisöjä. Kohti pääkaupunkia, kohti kritikoita, kohti kuuluisia gallerioita. Vertaat itseäsi

jatkuvasti. Et löydä logiikkaa: miksi tuo toinen on tuolla, ja minä täällä, vaikka työmme ovat hyvin samankaltaisia, ja minä keksin tuonkin idean ensin.

Kootkaamme tosiasioita.

Siis mikä on se väylä? Ensimmäinen väylä on sosiaaliset suhteet. Sehän ei ole salaisuus. Väylä on myös raha. Joku voi nikotella, mutta ne, joilla on liikkumavaraa rahan suhteen, ovat vahvoilla. Aina joku galleria vastaanottaa maksukykyisen asiakkaan. Kultainen käsi puristaa kätesi tervetulleeksi. Väylä on onni. Onni taas, se on johtavien taidelaitosten päättävien virkamiesten henkilökohtaiset mielipiteet. Siis kouluihin valitsijat, opettajat, kuraattorit, kriitikot, galleristit, heidän arvokkaat näkemyksensä. Kuinka vaikuttaa onneensa? Tuntemalla kohteen. Tekemällä itseään tykö. Kun on hyvä tyyppi, tai kiva kauhukakara, omaa jotain mitä voi esitellä. Ole Persoonaa. Ole mieluinen persoonaa. Ole sitä mitä odotetaan ei-odotetulla mutta silti kaavamaisella tavalla, ennalta sovituihin rajoissa. Ole tanssiva nukke soittorasiassa.

Kuulostaa markkinatalouden oppikirjalta, Kymmenen askelta menestykseen! No, ehkä me luuserit olemme yrittäneet näitäkin keinoja. Onko vika sitten luonteessamme – epäsosiaalisuudessa, kenties ujoudessa? Rumuudessa? Vai teemmekö vain paskoja, mitään sanomattomia töitä? Puuttuuko meiltä kymmenenkin vuoden jälkeen vielä pitkäjänteisyyttä ja näkemystä? Vaikeita kysymyksiä, joihin on vaikeaa saada objektiivista vastausta. On myös vaikea asettaa objektiivisia kysymyksiä. Olemmeko itsellemme luusereita? Siitä on paha nousta. Mihin sijoitamme itsemme, kuinka kestämmme vastaiskut? Olisi hyvä miettiä sitä tunnekaalaa, jota käy läpi aina uudelleen hylkäämisen kohdatessa. Toistammeko itsellemme hylkääjien sanoja, mykkyyyttä? Onko koko elämämme epäonnistunut, halitsematon ja häpeällinen möykky? Vain siksi, että instituutio, iso perhe, hylkäsi meidät.

Taiteen laitamilta on huudeltu ennenkin. Art Brut eli outsiderside on ollut tutkittuna ilmiönä olemassa jo hyvin kauan. Muun muassa mielisairaiden ja kehitysvammaisten taidetöistä koostuvia näyttelyitä ja huutokauppoja on järjestetty ja arvostettu, mutta usein vasta takautuvasti, aikojen kuluttua tekijöiden kuolemasta. Outsider-taiteilijat eivät pyri lokeroimaan itseään tai töitään, vaan työskentelevät kyselemättä, purkaakseen tunteitaan. Kuinka nykytaiteilija, koulutettu ja menestynyt, tai koulutettu menestymätön eroaa tästä? Avainsanana on koulutus.

Jokin aika sitten taiteen kentälle nostettiin yleisöä huvittamaan niin sanotut ITE-taiteilijat. Heidät ja heidän työnsä koetaan yhtäkkiä, vuosikymmenten kylähulluksi leimaamisen jälkeen raikkaiksi ja omaperäisiksi. Töitä ostetaan museoiden kokoelmiin. Taiteen villit metsäläiset. ITE-taiteilijat ovat yleensä itseoppineita taiteilijoita, siis saastumatonta maaperää. He ovat uskoneet kykyihinsä, uskoneet itseensä, vaikka muut pitivät heitä pilkkanaan. Kun oikea aika tuli, heitä oli helppo puolustaa, ja heistä oli helppo pitää. He saivat kunniaa pitkän kärsimyksen jälkeen. Näinkö tämä yhä menee, tällä kristuskaavalla? Entä vastapari: nopeasti nousevat taidetähdet? Menestysteologian airueet? Eikö tarvinnutkaan muuta kuin uskoa, niin taivaasta sataa rahaa?

Perinteen mukaan on siis hienoa olla out, upeaa olla indie. Olemme hyvässä seurassa. Mutta vasta kun kuolemme. Vai olemmeko? Kuuluuko tämä meille? Olemme kiusallisia olentoja: emme ole lapsia, emme tarpeeksi hulluja, emme tarpeeksi vammaisia, emme kentällä vaan näkymättömissä. Silti vaarallisia. Ehkä aaveita, varjo? Varjon tehtävä on jungilaisessa psykologiassa tärkeä. Varjo ylläpitää kokonaisuutta kannatteleamalla tietoisien mielen epämieluisia, hyväksymättömiä puolia. Tietoisien mielen kanssa yhteensopimattomia pyrkimyksiä. Jokainen kohtaa joskus varjonsa. Alin kerros varjosta koostuu Jungin mukaan historiallisesta aspektista, jonka katsotaan olevan osa kollektiivista piilotajuntaa. Meillä on siis tehtävä historian

**HIEMAN PELKISTÄEN,
MAABRÄNDIVALTUUSKUNNANKIN MIELESTÄ
SUOMESSA ON HYVIÄ TAITEILJOITA VAIN KAKSI.
ALVAR AALTO JA MARIMEKKO, PAITSI, UPS,
EIHÄN JÄLKIMMÄINEN OLEKAAN HENKILÖ.**

säilyttäjinä ja kantajina. On muistettava, ja omakohtaisesti tunnettava, kuinka huono osa taiteilijoilla on aina ollut suhteessa muuhun väestöön. Siis shamaani-taiteilijoiden jälkeen. Kuinka huono on ollut suomalaisten taiteilijoiden osa maailmalla, kuinka hirveän huono on maakuntien taiteilijoiden osa pääkaupungissa. Kuinka naistaiteilijoita aina syrjitään. Kuinka miestaiteilijoita aina syrjitään. Kuinka apurahataiteilijoita aina syrjitään. Kuinka herkkiä taiteilijat ovat.

Ja niin edespäin ja niin edespäin. Ei synny voittajia ilman häviäjiä. Ovatko voittajat yksilöitä, ja häviäjät mustaa massaa? Missä taistelu käydään? Hyvät kuulijat, nyt seuraa laskelmoitua ja narsistista propagandaa, sillä on kypsymätöntä ja narsistista uskoa olevansa tärkeä, vaikka on näkymätön. Väitän silti, että yhteiskunnassamme vaaralliset, joita mekin varjon ominaisuudessa olemme, hiljennetään ja tehdään näkymättömiksi. Siis tehdään. Se on politiikkaa. On joidenkin etu, että vain kourallinen taiteilijoita edustaa kutakin kaupunkia ja lääniä. On usean etu, että syntyy köyhien eri alaluokkia. Köyhä käy helpommin köyhän kimppuun kuin pyrkii vauraiden aitojen paremmalle puolelle. Ei politiikka eikä taidepolitiikka ole korruptoitumatonta tai ajasta ja ilmiöistä irrallaan. Hieman pelkistäen, maabrändivaltuuskunnankin mielestä Suomessa on hyviä taiteilijoita vain kaksi. Alvar Aalto ja Marimekko, paitsi, ups, eihän jälkimmäinen olekaan henkilö. Ja uutta parempaa pitäisi saada, kun nämä kaksi alkavat olla jo vähän vanhoja. Ilmiö ei koske yksinomaan kuvataiteita. Suomalaiset elokuvat ja tv-sarjat on miehitetty kaikki noin kymmenellä, aina samalla naamalla. Alkaa suoraan sanottuna kyllästyttää. Eikö tämä jos mikä ole läpinäkymätöntä, massoja mielitelevää kulttuuripolitiikkaa?

No kuka tekee taidepolitiikkaa? Taiteilijajärjestöt, läänintaiteilijat, kuntien kulttuurivaltuustot, apurahastot, museot, ja edellä mainitut kolmepäiset hirviöt: galleristi-kriitikko-kuraattorit. Yksittäiset taiteilijat, jotka on valittu juryttäjiksi. (Kuka on valinnut valitsijan?) Mesenaatit. Ostajat. Vaikka ostajan tai keräilijän valta onkin pientä suhteessa hänen tuottamaansa

hyötyyn. Kyllä se joku muu on kuin ostaja itse, joka päättää mitä hän ostaa ja millä hinnalla. Valta korruptoi. Myös taiteilijan. Valta saa pitäytymään vanhoissa ideoissa, siis tyhmentää. Valta tekee pelokkaaksi: ruokkivaa kättä on paha purra. Voisimmekin olla iloisia siitä, että olemme vielä viattomia ja viisaita. Ehkä rohkeita, todella rohkeita? Ei ole helppoa julistaa itsensä luuseriksi. Tämä ei ole valittu rooli, ei ainakaan tietoisesti valittu. Mutta teen tämän teille helpommaksi. Teidän ei tarvitse, kuten AA-kerhossa, toistaa peräsäni: "hei, olen luuseritaiteilija". Ei tosiaan.

Väliinputoaja-taiteilija. Minkä välissä, tyhjän ja tyhjän? Eikö "väliinputoaja" olekin eräänlainen eufemismi "epäonnistuneelle"? Kenen edessä olemme epäonnistuneet? Instituution, sisältäen rahoituskoneiston? Opettajiemme edessä, niiden jotka uskoivat meihin? Itsemme edessä? Voiko luuseriudesta nousta? Kysymyksiä kysymysten perään. Kuka määrittää arvomme? He, jotka eivät alusta alkaenkaan uskoneet meidän onnistuvan, voivat nyt myhäillä partaansa, että sanoinhan minä. Olivatko he oikeassa ja me väärässä? Vai epäonnistuimmeko juuri siksi, että he sanoivat niin? Tämä menee jo kunkin henkilökohtaisen sielunelämän puolelle. Miettikäämme näitä sydämissämme. Yhteiskunnallisina toimijoina meistä monien arvo on pitkäaikaistyötön, eli nolla. Tai sekatyöläinen, tai kenties jo eläkeläinen. Kovin korkealle pörssissä emme nouse.

Entä voiko taiteilijana toimia ilman instituutiota? Mitä olisi tällainen toiminta? Olen usein ajatellut mennä taulujeni kanssa torille. Muutunko silloin torimyyjäksi? Olen myös pitänyt parempana laittaa taide kiertämään, vaikka kuinka pienellä palkkiolla. Tämä on monen mielestä väärin, hintojen polkemista. On olemassa

monenlaisia kirjoittamattomiasääntöjä, joiden mukaan taiteilijan tulisi elää. Nyt on aika katsoa mitä nämä säännöt ovat, ja kuinka niitä voi rikkoa, luoda uudet omannäköiset säännöt ja lait. Olemme marginaalissa. Käsitellään marginaalitermiä. Marginaalinen = vähäinen, epäolennainen, vähämerkityksinen, kehällinen, vain reunahuomautuksen arvoinen. Marginaali, latinan sanasta margo, tarkoittaa reuna, ääri, kirjoitetun tai painetun sanan tyhjä reunus, mutta myös vapaus, valinnanvara, liikkumatila. On erittäin tärkeää muistaa tuo viimeinen.

Keitä sitten on keskiössä? Ehkä tohtoreiksi urakoivat tieteilijä-taiteilijat? Eikö taiteilijatohtoreitten suuri määrä kerro myös suuresta epävarmuudesta ja jonkinlaisesta sanelupolitiikasta? On oltava jotain kouriintuntuvaa, millä kilpailla. Taide muuttuu yhä kirjoitetummaksi, selitetyksi. Ei enää ole niin väliä, miltä työ näyttää, kunhan se on selitetty oikein. Sanoillaan keskiössä ovat myös tutkijat ja toimittajat, jotka muokkaavat kenttää mielipiteillään ja aihevalinnoilla. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* ja *Taide*-lehden toimittajat. Keskiössä ovat epäilemättä myös suurten taidekilpailujen ehdokkaat, ja varsinkin palkitut. Keskiössä ovat ainakin *Galleria Annavan* ja *Galleria Forsblomin* edustamat taiteilijat. Heitä ei ole monta.

On illuusio, että taiteilija on vapaa. Vapautta ei ainakaan Suomen taidekentällä ole näköpiirissä. Päinvastoin: jähmeyttä, ylimielisyyttä, sankareiden palvontaa, oman reviirin ahdaskatseista vahtimista. Tätä on tarjolla.

Vaihdetaan vielä lopuksi näkökulmaa. Olemme saaneet jo nyt julkisuutta, tämän tapahtuman muodossa. Meitä kuunnellaan. Voiko olla kuuluisa siitä, että ei ole kuuluisa? Absurdia! Karnevalismia! ■



Välähdyksiä

novelli

MERI VALKAMA

CLAUDEN TÄYTYI OLLA vain korttelien päässä luotani, kun kihelmöinti alkoi. Olin odottanut tapaamista päiviä ja vaivoin salannut innostukseni perheeltäni, joka oli autuaan tietämätön sekä alkavasta rakkaudestani että sen kohteesta. Olin viettänyt koko aamupäivän sukien lemmikinsinisen leninkini ryppyjä sileäksi, nyppien ballerinoistani nukkaa, valiten oikeansävyistä huulipunaa – aprikoiden, kuinka olla mahdollisimman kaunis olematta kopea, ylväs olematta elitistinen. Kun takapihan lehmusten välistä vilkkunut aurinko kääntyi kurkistaakseen yläkerran erkkerin ikkunoista, etäällä kohoavan sairaalarakennuksen takaa, kaikki oli sukkahousuja ja hiuspinniä myöten valmista.

Istuuduin saliin puutarhanpuoleisen ikkunarivistön eteen, isoäidin samettidivaanille – samalle, jonka äiti olisi jo vuosia sitten halunnut vaihtaa modernimpaan mutta isä oli estänyt. Olin liian jännittynyt lukeakseni päivän lehteä saati mahonkipöydällä lepääviä Pessoaan runoja, liian kiihtynyt keskittyäkseni mihinkään muuhun kuin odottamiseen. Siispä suljin silmäni ja annoin lämmön valua poskilleni, nenänpäälleni, korvanlehdilleni, jotka olivat kerrankin ylös nostetun tukan alta näkyvillä. En osaa sanoa, kuinka kauan olin istunut paikallani, kun huuto leikkasi ilman. Rääkäisy, joka tuntui kuuluvan kaukaa ja muistutti vihaista fasaania tai kenties riikinkukkoa – en ole mikään lintuasiantuntija – oli niin kova, että hätkähdin. Nousin divaanilta. Astuin askeleen tai kaksi kohti erkkeriä, ja silloin se tapahtui: kirkas, aurinkoa sinisempi, mutta salamaakin valkoisempi välähdys löi kasvoille. Vaistomaisesti nostin käteni silmiäni suojaksi, niin voimakas valo oli, mutta uteliaana ja äkillisestä valoilmästä häkeltyneenä jäin erkkerin reunalle tarkkailemaan, tapahtuisiko sama uudestaan.

"Marie!" huusin pyytääkseni kotiapulaisen huoneeseen, mutta samassa muistin hänen lähteneen hankkimaan seuraavan päivän illallisaineita teurastajalta. Huokaisin ja nojauduin eteenpäin nähdäkseni, olisiko pihalla

merkkiä valon alkuperästä. Samassa kihelmöinti alkoi. Hetkessä se levisi oikeasta poskestani vasempaan, sitten kaulalleni, niskaan, lopulta koko ylävartalooni saaden minut muistamaan pienet punaiset muurahaiset, joista äiti lapsena varoitteli, mutta joiden annoin kielloista huolimatta kuljeskella paljailla käsivarsillani.

"Ei saa raapia, ei saa raapia", hoin ääneen kävellessäni hermostuneesti salista kohti aulaa, kohti takaseinän peittävää peiliä. Aavistus siitä, mitä oli tapahtumassa, kasvoi kohti tykyttävää pelkoa. Vaikka aulassa oli hämärää – Marie oli sammuttanut valot lähtiessään –, näin sen heti: punakaksi muuttuneet kasvoni, ihoni pintaan nousseet arpia muistuttavat kohoumat, sietämättömän syyhyn, kivuksi muuttuvan paineen sekä sen pahimman, ymmärryksen, että vain hetken, minuuttien, kenties sekuntien päästä kuulin äänen, pienen kiven kolahduksen ikkunassa merkiksi siitä, että Claude olisi saapunut luokseni, odottaisi ulkona eteläportin liepeillä liljapenkin takana, siltä varalta, että vanhempani, sisareni tai tätini sattuisivatkin olemaan kotona. Otin juoksuaskelia kylpyhuoneeseen, repäisin tärkätyn käsipyyhkeen koukusta ja annoin sen kastua läpimäräksi kylmän vesihanan alla. Paineilin pyyhettä kasvoilleni, kaulalleni, niskaani. Mikään ei auttanut. Syyhy syveni, punaiset juovat tummuivat.

"Mitä minulle oikein tapahtuu", kuulin parahtavani, kun ääni kuului: hento, pieni kopsahdus, melkein olematon, mutta silti niin terävä ja napakka, ettei siitä voinut erehtyä. Merkki oli tullut, Claude odotti. Rintakehäni kohoili samassa tahdissa kehossani kasvavan kauhun kanssa.

Onnensekaisesta jännityksestä ei ollut jäljellä jälkeäkään.

Kun kivi kopsahti ikkunaan toisen kerran, olin hiipinyt kädet täristen kylpyhuoneesta olohuoneen ikkunaseinän viereen, vain metrien päähän siitä, missä Claude puutarhan puolella seisoi. Suljin silmäni ja päästin itseni valahtamaan seinää pitkin lattialle.

Claude. Claude. Claude.

Turvonneiden, punaisten juovien yli vyöryvät kyyneleet valuttivat maskaran lemmikinsiniselle mekolle, tuhrivat pitsireunan, kädet – haaveeni, unelmani. Muutaman minuutin päästä, kolmannen kopsahduksen jälkeen tiesin, ettei neljättä tulisi. Claudella oli ylpeytensä sekä lohtu siitä, etten ollut ainoa (en edes ainoa porvarisperheen tyttö), joka hinkui kiihkeästi hänen seuraansa. Tietysti olisin voinut nousta. Olisin voinut nostaa ikkunan auki, näyttäytyä ja selittää, pyytää poikaa tulemaan takaisin myöhemmin tai huomenna, ensi viikolla tai edes ensi kuussa, mutta olin nähnyt itseni peilistä. Kuinka olisin kyennyt, punakana kuin porsas, turvonneena, rumempänä kuin rääsyläinen näyttäytymään miehelle, joka oli vallannut sydämeni joka nurkan, kääntänyt tyhjämpäiväisen elämäni hilpeäksi seikkailuksi, vannonut rakkautta ja kiintymystä sileää poskeani silittäen? En mitenkään. Vielä tänä päivänä, kaksikymmentäkaksi vuotta, kolme kuukautta ja viisitoista päivää rakkauteni menettämisen jälkeen tiedän, että vaikenemista enemmän olisin katunut vain sitä, että Clauden viimeinen kuva minusta olisi ollut se turvonnut, verijuoville revitty rumilus.

Miksi Claude on mielessäni tänä toukokuuisena sunnuntaiaamuna? Vuodet ovat tuoneet hänet muistoihini usein, joskus pitkäksi aikaa, varastaen päivien, viikkojenkin mielenrauhan, joskus hetkeksi, lyhyiksi kuin henkäys. Tänä, kun asettelin päiväkkakaroita maljakkoon ikkunalla, muistin jälleen. Muistin, kuinka Claude sujautti kukkasen korvalleni. Kuinka hän puhalsi hiuskiehkuran silmiltäni, silitti niskaani, siveli

sormenpäitäni. Pienen hetken, siinä ikkunalla, tunsin olevani jälleen nuori, rakastunut, palvottu, hänen. Suljin silmäni ja – olisin voinut vanhoa – siinä hän oli, takanani. Pienen hetken tunsin hänet vierelläni; hänen tuoksunsa, lämpönsä, läsnäolon, joka oli niin tiivis, että sitä olisi voinut viipaloida, ja sitten, poissa, niin kuin joka kerta.

Muistot väsyttävät. Kun Claude palaa mieleeni, voimani katoavat. En jaksa edes hakea sanomalehteä. Lojukoon ulko-ovella. Kiipeän yläkertaan, asettaudun vuoteelle makuulle. Suru kytee syvällä povessani, en osaa pysäyttää sitä. Kyynелеet kohoavat kysymättä. Levitköön vielä kerran, maskara, mutta sitten ei enää. Ei enää.

Viimeinenkin vuoden 1972 sotilassairaaturman uhri menehtyi Pariisissa

Pariisissa Val-de-Grâcen sotilassairaалassa vuonna 1972 tapahtunut ultraviolettisädeturma on vaatinut viimeisen uhrinsa. Sairaalan ikkunasta karannut ultraviolettisädekimppu aiheutti yhteensä neljän ihmisen kuoleman sekä useiden loukkaantumisen. Kahdentoista ihmisen saamat palovammat vaativat sairaalahoitoa.

Vakavasti loukkaantuneista viimeisenä eloon jäänyt Claude Mansart menehtyi säteilykimpun aiheuttamaan syöpään sunnuntaiaamuna. Omaisten mukaan Mansart sairasti elämänsä aikana seitsemän erilaista syöpää, joista viimeisin, eturauhassyöpä, johti kuolemaan.

”Tulemme jatkamaan sairaalan vastaista oikeustaistelua viimeiseen saakka, setäni poismenosta huolimatta. Vaadimme oikeutta niille, joiden elämät muuttuivat tragediaksi lääkärin huolimattomuuden vuoksi”, Mansartin sisaren poika Gerard Mansart totesi perheen lähettämässä tiedotteessa.

Val-de-Grâcen sotilassairaалassa 22 vuotta sitten tapahtunut onnettomuus poiki lukuisia sairaalaa ja sen johtoa vastaan nostettuja syytteitä. Mansart oli viimeinen elossa oleva kantaja. Hän kertoi olleensa matkalla tapaamaan tyttöystävänsä nähtyään voimakkaan välähdyksen. Mansart oli yrittänyt pyytää apua heittämällä kiviä tyttöystävänsä kotitalon ikkunaan, mutta kukaan ei ollut vastannut. Vaikeista ihovaurioista kärsinyt Mansart oli raahautunut läheiselle kadulle, josta ohikulkija löysi hänet tuupertuneena ja toimitti sairaalaan.

Mansart oli kuollessaan 43-vuotias.

KIRJA-ARVIOT

• POMMIA NISKAAN •

KAUKO RÖYHKÄ: Kreikkalainen salaatti

romaanii, Like 2011

Kauko Röyhkä on loistava muusikko, mutta hänen kirjallinen tuotantonsa ei ole parasta mahdollista. Taiteilijauransa alkutaipaleella 1980-luvulla Röyhkä tehtiin liukuhihnalta keskinertaisia lukuromaneja, kuten Tien laidalla Waterloo, Aave, joka maalasi taulun, Oskari Koposen seikkailut ja Magneetti. Samaan aikaan hän äänitti mainioita musiikkilevyjä.

Kirjallisen tuotannon rosoisuudesta huomasi, että Röyhkä oli pitkään omimmillaan laulujen sanoittajana. Ei ihme, että vuonna 1987 ilmestyneen Magneetin jälkeen hän piti pitkän tauon proosan kirjoittamisesta. Tauko kannatti, sillä monet Röyhkän 1990-luvun ja tämän vuosituhannen kirjoista, kuten kirjoitustauon päättänyt ja Finlandia-ehdokkaaksi hyväksytty Kaksi aurinkoa (1996), kertovat taiteellisesta kypsymisestä.

Röyhkän tyylinä on sanoa asiat suoraan. Hänen kirjansa muistuttavat hänen julkisuuskuvansa, eli pyrkivät herättämään keskustelua keinolla millä hyvänsä. Röyhkä on tässä suhteessa oman maineensa vanki. Muusikkonakin häntä on alettu kunnolla arvostaa vain kypsällä iällä, sillä hänen nytemmin klassikon asemaan nostettua musiikkiaan pidettiin 1980-luvulla huonona vitsinä.

Röyhkän proosa sisältää paljon seksuaalista kuvastoa. Se on toisaalta piristävää, sillä Suomen kaltaisessa puritaanisessa maassa seksuaalisuus on ollut arka aihe, mutta toisaalta rasittavaa, kun kirjoissa muhinoidaan joka toisella sivulla. Röyhkän uusin romaani, Kreikkalainen salaatti, lukeutuu tekijänsä vaivaannuttavimpiin teoksiin. Tyyliään se muistuttaa hänen viime aikojen kirjojaan, eli on noin 200 sivun mittainen, helppolukuinen ja revittelevä, mutta luottaa liikaa seksin voimaan.

Kun Röyhkä yritti vielä 1980-luvulla olla kirjoissaan vakava, niin viimeistään Kahden auringon myötä hän uskalsi kirjoittaa suorasanaisesti. Aristoteelinen juonirakennekin on

joutunut romukoppaan, sillä Röyhkän viimeisimmät romaanit alkavat tapahtumien keskeltä ja jättävät tarinan kesken. Viimeiset käänteet jätetään lukijan pääteltäväksi. Röyhkän onnistunein tällä tavalla kirjoitettu teos on vuonna 2006 julkaistu Avec. Avecissa Röyhkä onnistui kirjoittamaan vimmaisen ja hyvin rytmitetyn kertomuksen. Siinä kokonaisuus on tasapainossa, kuten tarinavetoisessa romaanissa pitääkin.

Kreikkalainen salaatti on sekin hyvin rytmitetty. Romaanin kolme lyhyehköä tarinaa risteilevät keskenään tavalla, joka kertoo kirjallisesta ammattitaidosta. Juoni jää kuitenkin röyhkämäisesti levälleen. Uuden romaanin kannalta ikävin asia on, ettei yksikään kolmesta tarinasta ole erityisen kiinnostava. Päähenkilöt ovat tavallisia pulliaisia. Henkilöiden tavallisuudessa ei tietenkään olisi mitään pahaa, jos itse teksti olisi korkeatasoista. Näin ei kuitenkaan ole. Uuden romaanin nimi tuo aikalaishenkilön mieleen Euroopan talouskriisin, mutta sitä Röyhkä ei korosta. Kreikkalaisen salaatin päähenkilöt kärsivät kaikki jonkinlaisista henkilökohtaisista kriiseistä, ja kaikki lähtevät Kreikkaan lomalle lepuuttamaan hermojaan, mutta mitään sen kummempaa ei tapahdu.

Räväkämpää menoa jää kaipaamaan. Kukkahattutädit tulevat tietysti tuskailemaan Röyhkän runsaan seksikuvaston kanssa, ja hyvä niin, sillä jatkuva pelehtiminen käy kieltämättä hermoille. Kreikkalainen salaatti lukeutuu niin sanottuun ajanviettekirjallisuuteen. Lukija voi viettää sen parissa mukavia hetkiä, jos tekstiä ei yritä älyllistää liikaa. Samalla kannattaa tosin pitää mielessä, että vaikka vielä 1900-luvun puolivälissä Röyhkä olisi lynkattu, koska hänen kirjoissaan kiroiltaan ja ollaan viriilejä, niin 2000-luvulla hänen edustamansa paheellisuus on arkipäivää.

> Tämä arvostelu on paranneltu versio blogitekstistä, joka julkaistiin osoitteessa <http://marstravolta.blogspot.com/2011/08/kauko-royhkan-romaneista.html>

> Arvio: Esa Mäkipjärvi

• SUOMEN TWIN PEAKS •

J. A. MÄKI: Hermolomamatka

Sarjakuva, Like, 2011

Radiopuhelimet-yhtyeen toisen sanoittajan ja solistin J. A. Mäen Hermolomamatka on introspektiivinen ja surrealistinenkin kokemus. Mäen esikoissarjakuva on mustavalkoinen, sekatekniikalla toteutettu sielunvaellus, jossa lukija saa nauraa ja pohdiskella samassa mitassa.

Hermolomamatka kertoo alkoholismiin taipuvaisesta Valtte Railosta, joka havahtuu linja-autoaseman penkiltä. Samassa hän kohtaa itsensä, joka kehottaa matkustamaan isoäidin maatilalle rauhoittumaan. Doppelgängerin kohtaaminen tietää perinteisesti kuolemaa, mutta Valtte on tästä tietämätön. Apinannäköinen bussikuski ottaa hänet kyytiin ja sekava matka alkaa.

Valtte päätyy muutaman päivän matkalle, jossa viinapullot, järkytykset ja absurdit tilanteet seuraavat toisiaan. Bussikuski hylkää hänet tienvarteen, mutta onnekseen Valtte kohtaa virolaisen runoilijan, joka on matkalla taiteilijoiden syysjuhliin. Siellä astuvat kuvaan tummaihoisen laulajatar ja monet muut hahmot, joita ei odottaisi Paralan maalaiskylällä kohtaavansa. Hermolomamatkan miljöö on kuin Suomen Twin Peaks, johon muutamat kohtauksetkin tahallaan tai tahattomasti viittaavat.

J. A. Mäen piirrosjälki vaihtelee miellyttävästä yksinkertaisuudesta päällekyyvään visuaaliseen tykitykseen. Valten pirstaloituva tajunta sanelee kerrontaa ja etenkin humalassa kaikki menee sekaisin. Monimutkaisemmista kuvista huomaat myös helposti viittauksia klassikkotaiteilijoihin.

J. A. Mäki ja sanoittajakollegansa Jarno Mällinen ovat aina kirjoittaneet samantyyllisiä tekstejä ja onkin kiinnostava huomata lukuisat yhtäläisyydet Hermolomamatkan ja Kieroonkasvukertomuksen välillä. Molemmat kirjoittajat ovat parhaimmillaan pisteliäässä huumorissa ja epätodellisissa kohtauksissa. Aivan sisarteoksia sarjakuva ja romaani eivät ole, mutta ne miellyttävät varmasti samanlaisia lukijoita.

> Arvio: Tuukka Hämäläinen

• UNENOMAISIA HUMALAKOHTAUKSIA •

JARNO MÄLLINEN: Kieroonkasvukertomus

Like, 2011

Jarno Mällinen matkaa esikoisromaanissaan nuoruusvuosiin Kauko Röyhkän Miss Farkku-Suomen hengessä. Kieroonkasvukertomus sijoittuu 1970-luvulle työläiskaupunkiin, jossa Tommi, tehtaanjohtajan poika, tuskailee orastavan murrosiän ja teinipoikien sosiaalisen hierarkian parissa.

Tommin perhe on ylempiluokkainen, muttei suinkaan ongelmaton. Paras kaveri Jakke on miehistynyt Tommia aiemmin, eikä yhteistä säveltä enää löydy. Lukiossa kiikariin tulevat tytöt ja ryyppääminen.

Jarno Mällinen tunnetaan Radiopuhelimet-yhtyeen sanoittajakitaristina, jonka tekstit ovat usein aggressiivisia ja kieroisti humoristisia. Mällisen esikoisromaanin on kuitenkin melko tavanomainen kasvukertomus, vaikka loppupuolella se saa vakavampia sävyjä. Teos käsittelee vaikeita aiheita, jopa pedofiliaa, muttei tarjoa valmiita ratkaisuja.

Kertojan hetkittäin ironinen sävy naurattaa ja kummastuttaa. Mällinen ansioituu etenkin unenomaisten humalakohtausten ja teini-ien sekavien tuntemusten kuvailussa, vaikka paikoin lauseet äityvätkin turhan sekaviksi. Myös Tommin perhe on poikkeuksellisen uskottava, eikä jää tarinassa vain taustatekijäksi.

Parhaimmillaan romaanin on koulukiusatun yläastelaisen ahdistusta ruotiessaan. ”Hyvää koulumatkaa. Miksipä ei. Olihan edessä uusi päivä uusine pakomahdolluuksineen, väistelykeinoinen ja ulkoa opeteltuine valheineen.”

> Arvio: Tuukka Hämäläinen

Seuraavilla kevään kursseilla on tilaa, tervetuloa!

MAALAUSTA JA PIIRUSTUSTA KUVATAIDEKOULUSSA

Maanantaisin 9.1.–16.4.2012 klo 10–14, Albertinkatu 27

Opiskelu on pääasiassa havaintoon perustuvaa ja myös väri-ilmaisuun houkuttavaa. Lähtökohtana ihminen, asetelma, maisema tai tila. Voit lähteä alkeista tai jatkaa vanhaa harrastustasi. Maalaus- ja piirustusmateriaalit ovat vapaasti valittavissa, materiaaliopissa annetaan ohjausta.

Harjoittelemme näkemistä, tutkimme muistikuvaa ja katsonne, minne mielikuviutus yltää. Pyrimme oman ilmaisun kannalta tärkeiden elementtien hahmottamiseen ja vahvistamaan yksilöllistä ilmaisua. Itsenäisten tehtävien ongelmanasettelu on vapaa: puimme tässä yhteydessä erilaisia vaihtoehtoja kuva-ilmaisun perustana. Lukukauden aikana järjestetään kahdesti kritiikkitilaisuus itsenäisesti toteutetusta teoksesta.

Opiskelu sopii kaikille, joille maalaaminen ja/tai piirtäminen on intohimo: aloittelijoille, alalle aikoville, kauan harrastaneille ja jo kentällä vaikuttaville. Vielä enemmän opiskelusta saa irti, jos on kiinnostunut kuvan tekemisen taustoista ja kulttuurista yleensä.

Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Lukukausimaksu 180 € / 14 kertaa. Materiaalit oppilas hankkii itse. Ryhmässä on tilaa. Ilmoittautumiset toimistolle.

KRITIikkITYÖPAJA

Maalausta, piirustusta sekä mahdollisesti muita kuvataiteen aloja harrastaville keskiviikkoisin 18.1., 8.2., 29.2., 21.3. ja 11.4.2012 klo 17–20

Kritiikkityöpaja on ryhmä, joka kokoontuu kolmen viikon välein käsittelemään opettajan antamia, opiskelijan omalla ajallaan tekemiä tehtäviä. Osa tehtävistä on selkeästi muotoiltuja havaintoon perustuvia harjoituksia ja toinen osa opettajan an-

tamia väljiä aiheita, joita opiskelija tulkitsee vapaasti ja toteuttaa itsenäisesti valitsemallaan menetelmällä. Tehtävistä osa on henkilökohtaisia, kullekin opiskelijalle erikseen laadittuja.

Tarkoituksena on opiskella näkemistä, hankkia kuvan tekemiseen tarvittavia perustaitoja, käden ja silmän yhteistyötä, mutta myös hahmottaa ja lujittaa opiskelijan omia, luontaisia ilmaisupyrkimyksiä ja löytää tapoja kehittää ilmaisua. Ryhmässä sovitaan myös näyttelykänneistä sekä keskustellaan ja koordinoidaan kunkin opiskelijan kuvataiteen harrastusta. Halukaille pyritään järjestämään mahdollisuus yhteisnäyttelyyn osallistumiseen. Kurssi sopii kaikille, joilla on hieman perustaitoja ja intohimo kuvan tekemiseen.

Opettajana taidemaalari Heli Heikkinen. Hinta 160 € / lukukausi. Ilmoittautumiset toimistolle.

INKA – Inhimillisen kasvun paikka

Ajatuksena on herättää ja vahvistaa osanottajissa kiinnostusta taiteiden ja filosofian kautta tapahtuvaan henkiseen ja inhimilliseen kasvuun. Keskeisellä sijalla on ihmisten välinen kohtaaminen ja vuorovaikutus. Vuoden mittainen koulutus on alkanut syksyllä 2011, mutta mukaan voi liittyä myös kevääksi. Opetus alkaa tiistaina 10.1. Kokoontumisia on kerran viikossa tiistai-iltoina klo 17.30–20.00. Kevään ensimmäisessä jaksossa tutustutaan sanan voimaan ja tehdään käytännön sanailmaisun harjoituksia. Toinen jakso tutkii inhimillisen kasvun ehtoja teemana ”sydämen sivistys”. Esimerkkejä kuullaan musiikin historian alueelta.

Hinta keväältä 225 € / opiskelijat ja työttömät 150 €.

VIRTAA-MUSIIKKIMATKA

Klassisen musiikin kuuntelukurssi maanantaisin 17.1. alkaen klo 18.30–20, Etu-Töölö.

Huom! Viimeisen kerran konsertti tiistaina 3.4.

Musiikki voimauttaa! Tällä kurssilla voit löytää aarteen: lähemmän suhteen klassiseen musiikkiin. Suosittujen Virtaaklubien vetäjä, pianisti Minna Pöllänen johdattelee pianon ääressä syventämään kuuntelukokemustasi, ja valottaa musiikin yhteyksiä muihin taiteisiin. Musiikin teoriaa ei tarvitse tuntea. Kevään teemana on uuden ja vanhan kohtaamisia: 1900-luku – uusia polkuja ja löytöretkiä menneisyyteen. Tapaamme 10 kertaa. Hinta 70 €. Ilmoittautuminen toimistolle.

KOTIMAISEN KIRJALLISUUDEN KEVÄT

Kirjallisuuspiiri keskiviikkoisin 1. 2., 7. 3., 4. 4., 2. 5. ja 30. 5. 2012 klo 18–19.30

Kriittisen korkeakoulun kirjallisuuspiirissä selataan keväällä 2012 uutta kotimaista kirjallisuutta. Ensimmäisellä tapaamisella keskiviikkona 1. 2. klo 18 keskustellaan Satu Taskisen romaanista Täydellinen paisti. Sen jälkeen luettavat teokset päätetään yhdessä ensimmäisellä tapaamiskerralla. Mahdollisia ovat esimerkiksi Aina Bergrothin Ah autuutta, Kristina Carlsonin William N. päiväkirja, Sami Hilvon Viinakortti ja Arne Nevanlinnan Marie.

Piirin vetäjä on FM Aino Rajala. Kirjallisuuspiiriin ovat tervetulleita kaikki kaunokirjallisuudesta kiinnostuneet, eikä ennakotietoja kirjallisuudesta tarvita. Hinta 35 €. Ilmoittautumiset toimistolle.

PROOSAN LEMPEÄT ALKEET

3.–4. & 10.–11. 2., pe klo 17–20.15 & la klo 12–19, Albertinkatu Tervetuloa kahden viikonlopun kirjoituskurssille! Opettaja, kirjailija Hannu Simpura antaa palautteen osallistujien teksteistä työpajoissa sekä tutustuttaa proosan perusasioihin. Lempeät alkeet sopivat myös kirjoittajille, jotka eivät ole aikaisemmin osallistuneet kirjoituskurssille.

Kurssin hinta on 190 €. Ilmoittautumiset toimistolle. Kurssille otetaan 12 oppilasta ilmoittautumisjärjestyksessä. Jos ilmoittautuneita on alle seitsemän, joudutaan kurssi peruuttamaan.

TUNTEMATON KAUPUNKI

11.–12. 2. alkaen, myöhemmin 2t. /vko

Tule perehtymään kokeneen ohjaajan johdolla paikka- ja tilannesidonnan taiteen prosesseihin!

Kurssille osallistuminen ei edellytä aiempaa kokemusta taiteen tekemisestä mutta tarjoaa puitteet ammatillisesti haastavaankin työskentelyyn. Jakso alkaa kahden päivän teoriaosuudella (pakollinen) ja jatkuu siitä eteenpäin teoriaa ja käytäntöä rytmittäen, päätyen teosten esittämiseen kaupunkitiloissa ja -tilanteissa 17. 5.

Ohjaajana on kuvataiteilija Erkki Soininen. Ryhmän koko on 10–15 opiskelijaa ja hinta 120 €. Tapaamiset ovat pääasiassa Herttoniemessä, Sorvaajankatu 9, Helsinki.

PUHUJAKOULU

La–su 25.–26. 2., 31. 3.–1. 4., 28.–29. 4 ja 19.–20. 5. 2012. Lauantaisin klo 10–16 ja sunnuntaisin klo 12–18

Puhujakoulu on oppikokonaisuus, joka opastaa osallistujia koh- ti puhetaidon mestariutta. Puhujakoulussa opit muun muassa muodostamaan vakuuttavia argumentteja ja hyödyntämään monipuolisesti retorista osaamista esimerkiksi väittelytilanteis- sa ja puheita laatiessasi. Opit viestimään selkeästi ja ilmaise- maan itseäsi sujuvasti erilaisissa puhetilanteissa. Puhujakoulun käyneenä selviydyt myös haastavista neuvottelutilanteista. Pu- hujakoulun kevätkaudella keskitymme erityisesti vuorovaikut- teiseen viestintään, sulavasanaisuuteen, neuvottelutaitoihin ja konfliktin hallintaan.

Kevään hinta on 510 € ja se sisältää koulutuksen, henkilö- kohtaisen ohjauksen ja oppimateriaalit. Puhujakouluun otetaan 12 ensiksi ilmoittautunutta. Vapaita paikkoja kevään koulutuk- seen voi tiedustella toimistolta. Puhujakoulu järjestetään yh- teistyössä Filosofian Akatemian kanssa.

ELÄMISEN TAITO – Keskustelukurssi

torstaisin 19. 1.–22. 3. 2012 klo 18–20, Albertinkatu 27

Ajattelen toisinaan: olisipa minulla omanlaistani musiikkia– voisipa asua suuressa kaupungissa ja tietää, mihin mennä aina kun kaipaisin musiikillisten aaltojen puhdistavuutta ja yliti- sevuotavuutta, niiden jalostavuutta ja lääkitsevyyttä. (Ralph Waldo Emerson: Vauraus)

Kullakin kokoontumiskerralla Kovalainen lausuu ääneen – ei siis lue vaan esittää – yhden tuoreen esseesuomenoksen, min- kä jälkeen esseestä keskustellaan. Pääpaino on esseiden elämän- filosofisessa annissa, joskaan elämänfilosofiaa ei ymmärretä fi- losofian suurista kysymyksistä erilliseksi. Keskustelu on vapaa- muotoista ja etenee osallistujien intressien mukaisesti.

Hinta 80 €/10 kertaa. Hinta sisältää osallistujille jaettavan kopion tuoreesta suomennostesta. Mahdollisuus osallistua myös yksittäisille kerroille hintaan 10 €/kerta. Ilmoittautumiset toi- mistolle. Tervetuloa keskustelemaan!



KRIITTINEN KORKEAKOULU
sivistyksen vapaita taitoja